

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 264

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

L. DOVYDĖNAS

Su Krėve laikuose ir įvykiuose

(Tęsinys)

Krėvė kartą arti jo namų mane paklausė, ar aš mėgstas su savo šeima pasitarti. "Tai gerai. Daugiau paslapties. Gerai, kad nesitariat. Šeima — brangiausias artimos aplinkos daiktas, bet mums reik žinoti, kad mus visus apsupo priešų ir draugų akys ir žodžiai, kurie ir nenoromis mums gali pakenkti".

"Mes pasirinkom, gal ir ne visi savo valia, prisitaikymo politiką, jeigu šitą biau-rų jovalą galim vadint politika. Ji turi savo gerumus lygiai kaip ir blogumus. Kas po to seks — mūsų nuodėmės ar nuopelnai. Juk ne visi galim būti Ernestai. (Tai buvo taikyta vienam Lietuvos politikui, kuris jau buvo už Lietuvos sienų). Ateitis, gal net labai tolima, parodys, kas buvo teišus, jeigu mes galim būti teisūs, kaip tas ėriukas, kurį vilkas apkaltino. Reikės daug išverti, taigi, laikykitės", paspaudė Krėvė dešinę ir nuėjo tuo tankiu, smulku-ku žingsniu, apsuptas kažin kokio pasiti-kėjimo, kuris kyla gal iš sielos gelmių, gal iš plataus žinojimo. O gal tai šarūno laikų atgarsis.

Su Krėve pasikalbėjus, apimdavo ramu-mas ir noras atspėti jo apimties ribas, kai jis pats buvo toks paprastas, rodos, kas-dieniškias, kartu ir nepaprastas, ir nekas-dieniškias.

1942 metų rugpiūčio pabaigoje Krėvė teko atlankyti Vilniuje. Tai buvo ypatingas susitikimas, kuriam ryžausi labai po ilgų svarstymų, prisirengimų.

Tą vasarą kilo man mintis surinkti buv. Liaudies seimo atstovų pareiškimus apie Maskvos terorą, melą, ir viešai paskelbti. Vienas įžymus mūsų teisininkas T., su kuriuo pirmiausia tariasi, iš pradžių su-manymui pritarė ir sugestijonavo pasikal-bėti ir su buv. Liaudies vyriausybės nariais, pirmoj eilėje su V. Krėve-Mickevi-čium. Bet po kelių dienų minėtas teisinin-kas atvyko pas mane ir patarė nuo to su-manymo atsisakyti. Pagrindas: toks pa-reiškinimas patarnausias tik vokiečiams, o ateityje, kai karo laimėtojai — greičiausia Britanija ir Amerika, — sprėsiančios Lietuvos likimą, tai ir be tokio pareiški-mo būsią aišku, kad ir liaudies vyriausy-bė ir Liaudies seimas neturėjo jokios galios ką nors nutarti, lygiai kaip ir balsuo-tojai, kurie prievartos palenkti nepareiš-kė savo valios, teisių. Kaip Liaudies sei-mo nariams, taip ir vyriausybės buv. nariams, kurie padarytų tokius pareiškimus, grėsiąs didelis pavojus, nes jau rodėsi par-tizanai ir kitokios raudonųjų jėgos. Buvo primintas Trockio likimas, gen. Kirvickio ir kitų. Be to, karo laimėtojai tokį žygį galį palaikyti bendradarbiavimu su naciais.

Tada tariasi su daktaru Ant. Garmum, kuris tada gyveno A. Panemunėje, prie pat šilo. Garmus sumanymui pritarė. Jis neabejojo, kad tai kada nors patarnaus Lietuvos interesams, nes sovietų sąjunga, laimėjusi karą greta Vakarų demokratijų, galės remtis suklastotais Liaudies seimo rinkimų daviniais. Nėra abejonės, kad pa-

ALGIRDAS TIES MASKVA

S. Ušinskio paveikslas

(Iš Dr. V. Sruogienės parašy-tos Lietuvos istorijos, kurią leidžia Tėvynės Mylėtojų Draugija).

reiškėjams bus keršijama anksčiau ar vėliau, ir bolševikų teroras jau siaučia mūsų pašonėje, ypač man klius, prie šilo gyvenančiam. Mes turime surasti atitinkamą laiką ir priemones ir viešai paskelbti pasauliui", kalbėjo daktaras Garmus. Po to pasikalbėjimo teko man pasitarti dėl Kauno radijo stoties panaudojimo. Per Studijų Burą buvo atsiklausta vokiečių karinės valdžios atstovas, kuris sutiko iš-rūpinti leidimą iš Berlyno. Buvo aptarta, kad pareiškimai apims tik liaudies seimo rinkimų suklastojimą ir seimo nutarimų neteisėtumą.

Pasitaikė proga su Kaziu Binkiu plačiai pasikalbėti apie pareiškimus, turinį, formą. Binkis leidosi į visokias šnekas, bet galop visu savo ugningo būdo karštumu pasisakė prieš mano sumanymą. Tai esą bereikalingas visos eilės įžymių ir Lietu-vai brangių žmonių sunaikinimas, nes Maskvos teŕoro nagai pasiekia labai toli.

"Karą laimės Anglija su Amerika, greta Sovietų Sąjungos", kalbėjo Binkis. "Jeigu joms reikės Pabaltijo valstybes geram biz-niui išmainyti su sovietais — išmainys. Anglija, senas valstybių ir tautų odų pirk-lys. Niekas neprašo, niekas neverčia, ko jums veržtis į mirties nasrus".

Buvau pasiryžęs vienas paskelbti savo pareiškimą, o kiti — kaip jiems patogiau. Bet toks solo paskelbimas savaime atkreiptų visuomenės dėmesį: kodėl kiti su-silaikė? Be to, tai būtų neefektingas žygis ir gal būt, tai patarnautų ne pareiškimu tikslui, bet Kremliaus propagandai. Savai-me aišku, nepareiškusiems susidarytų sa-votiškai kebli padėtis. Juk gyvename nacių okupacijoje, po tokios pat sovietinės okupacijos.

Pradėjęs — nebenorėjau sustoti, gi kreiptis į kitus, buv. liaudies seimo ar vy-riausybės narius? .. Kas įgaliojo, ką pasakys šeimos nariai, jei mano sumanymo pa-sėkoje nukentės nuo sovietinio teroro?

Atsirado dar daugiau asmenų, kurie ma-ne atkalbinėjo nuo to sumanymo. Vienas įžymus tarptautinės teisės žinovas atsisa-kė padėti suredaguoti pareiškimų bendrą-ją rezoliuciją, kuri derėjo priimti. Pra-džioje atrodes labai paprastu, vėliau komplikavosi, — reikėjo nugalėti visa eilė ne-numatytų kliūčių. Reikalas pasistūmėjo, kai buvo gautas Krėvės pritarimas.

Kaip jau minėta, 1942 m. rugpiūčio pra-džioje nuvykau į Vilnių pas V. Krėvę. Ra-dau jį kiek sumenkusi, erdviam kabinetė knygomis apsikrovusi. Kalbėjomės keletą valandų. Išdėsčiau smulkiai girdėtus pri-

tarimus ir nepritarimus, pavojų. Su liau-dies seimo nariais jau veik su visais bu-vau kalbėjęs. O jo, kaip buv. liaudies vy-riausybės nario, yra skirtinga padėtis. Aš pabrėžiau, kad jo dalyvavimas sutvirtin-tų bendrą įspūdį, bet, akivaizdoje tikrai didelio pavojaus, kiekvieno pareiškėjo ne-dalyvavimas jokiu būdu negali reikšti su-manymo ignoravimo.

Krėvė ilgai suko prasto tabako, pana-šaus į šieno pakritas, ilgą susuktinę, po to, aukštyr iškėlęs, kad nebyrėtų tabakas, už-sidegė kėdėj atsilošęs ir taip ilgokai rūkė, saugodamasis iš susuktinės byrančių ki-birkščių.

"Sumanymas geras. Jeigu manoma, kad ir mano pareiškinimas būtų kuo nors nau-dingas, aš prisidedu. Teisinis patarėjas, geras tarptautinės teisės žinovas, būtinai. Politika pasidarė labai komplikuotas ir la-bai jau suktas reikalas", kalbėjo iškraty-damas greit sudegusią susuktinę. "Pavojų mums niekada netrūko. Girdi ir pats, kaip visą šeimą iššaudo, naktį randame gatvėje užmuštus, sovietinių partizanų daugėja diena iš dienos. Bet gi tai karas, dviejų baisių, totalitarinių sistemų žūtbutinės var-žytynės. Mes žiūrėkim savo reikalų. Sun-ku pramatyti rytojų, bet karą laimės Va-karai ir sovietai. Tada labai gali pravers-ti šieji pareiškimai. Gerai, kad nedelsiat, nes ne vieno iš mūsų rytdiena labai ne-tikra".

Aš priminiau vokiečio-repatrianto G. nuomonę, kuris mane atkalbinėjo nuo pa-reiškinio, atvirai pasakydamas, kad tam tikru laiku ir tam tikram tikslui ir vokie-čiai mus gali sunaikinti, suversdami kaltę Kremliaus pogrindžio terorui. Bet Krėvė abejojo, tačiau jo veidu nuslinko graudaus susirūpinimo šešėlis. Patylomis jis tarė: "Tai į kokias baises sutemas mes, žmo-nės, atėjome. Nacizmas ir bolševizmas ga-li taip sujaukti visus žmonijos kultūros, civilizacijos pasiekimus, kad nebus pras-mės gyventi ir šuns gyvenimą". Patylėjęs, gyvai pridūrė: "Tai kaip tik ir skatina vi-somis jėgomis kovoti prieš šiuos žmonijos išsigimimo reiškinius".

Ano repatrianto G. nuomonę naciai pa-tvirtino po metų, kai gestapas kelyje tarp Vilniaus ir Kauno sušaudė rusų emigrantų dvasininkus ir visuomenės veikėjus, uoliai talkininkavusius vokiečiams. Tie, gestapo sušaudytieji, buvo paskelbti kaip Krem-liaus teroro aukos, kai vokiečiai griebėsi gerintis rusų emigrantams, gen. Vlasovui. Krėvės užklaustas, atsakiau, kad vokie-čių pergalė neįmanoma, dėl jų teroro ir

(Tęsa 2-me psl.)

Su Krėve laikuose ir įvykiuose

(Atkelta iš 1-mo psl.)

perdėm bukaus egoizmo. Krėvė neturėjo jokios abejonės dėl vokiečių pralaimėjimo, bet jis buvo susirūpinęs Vakarų valstybių trumparegiškumu, taip gausiai ir aklaai remiant Kremlį. "Kas bus, jei Vakarai neįvertins Maskvos imperializmo, kuris įgavo visas carų ir uzurpatorių užmačias ir taip apgalvotai suktas. Ateityje prošvaisčių labai nedaug", susimąstęs kalbėjo Krėvė.

Jis grįžo atgalios praeitin kai teko pasiimti sunkias ministerio pirmininko pareigas, užkliudydamas rusų tautos istorijos, mūsų santykius su kaimynais ir t.t.

Negali būti dviejų nuomonių, kad Krėvė gerai pažino rusų tautą. Taip pat gana išsamiai pažino ir Kremliaus totalitarizmą. V. Kapsukas kartą Krėvei pasakęs: "Neduokim progos rusų čekistų žiaurumui pasireikšti mūsų žemėje". Tai pasakęs V. Kapsukas pirmose revoliucijos dienose. Ką tuo norėta pasakyti, Krėvė negalys tiksliau spręsti. Gal būt, Kapsukas turėjęs tada galvoje kitokį komunizmą įkurti Lietuvoje?

Krėvė, kaip ir ne vienas iš mūsų, kuriems teko rusus sutikti labai artimuose pasikalbėjimuose, turėjo ne vieną atsitikimą, kai nuoširdesni rusai patardavo neduoti medžiagos enkavedistams. Tuo metu atrodė, Lietuva kentėjo ir dėl savo gerbūvio. Pirmieji Maskvos pareigūnai buvo nustebinti mūsų gerove. Jei tuojau susirūpino kviesti, — ieškoti vietų savo giminiams, draugams. Reikėjo vietų, kurios buvo užimtos lietuvių. NKVD rūpinosi surasti, būtais ir nebūtais prasimanymais grįsdama raportus, siunčiamus į Maskvą. Inž. Vitas *) vokiečių okupacijos metu likęs Lietuvoje man pasakojo, kad pats Stalinas išakęs Sniečkui stebėti ir šalinti Maskvos pareigūnus, kurie egoistiškai naudojami visokiomis Lietuvos gėrybėmis. Rėksmingi antisovietiniai gimnazistų lapeliai ir tardymo žiaurumu išspausti prisipažinimai buvo patiekiami Maskvai, kaip įrodymai lietuvių neloyalumo ir reikalo sutelkti Lietuvoje kodaugiausia apkaltinimų prieš vietinius gyventojus.

1942 metais Krėvė pasakojo: "Reikia skirti rusų tautą nuo komunizmo, kurį rusai persirgs, kaip ne viena tauta panašiai persirgo. Juk Ispanija buvo susirgusi net tokia liga kaip inkvizicija, bet laikas šiek tiek pagydė, ir visai išgydys. Komunizmo vergiją pernešusi rusų tauta gali pakilti į aukštumas, kurios lems žmonijos likimą. Ir kaimynai, norim ar nenorim, mes turėsime būti".

Tuo metu, t.y. 1942 metų vasarą Krėvė prileido, kad antroji bolševizmo okupacija Lietuvai gyvai reali ir gal būt bus Lietuvai labai skaudi, nes bolševikai (Molotovas) viešai 1941 m. grūmojo, kad rusai lietuvių sukilimo 1941 metų vasarą neužmirš... "Kremliaus imperialistinė tironija grįš pergale apsvaigusi ir Vakarų demokratiją — Anglijos, Amerikos, Prancūzijos sąjungoje.. Koks Kremliaus nusikaltimas bus smerkiamas", kalbėjo Krėvė.

Krėvė turėjo savitą, dera priminti, gana taiklų ateities įvykių pramatymą. Kai kas šiandien miklias išvadas padaro ir pramantėnai gudriu dedasi ne vieną Krėvės žygį lengvai pasmerkdamas. Čia nėra noro teisinti ar girti Krėvės visuomeninę, politinę veiklą — būtų per iškilli pastanga. Kiek įmanoma spręsti plačios apimties erudito — Krėvės, jo politinė veikla buvo savaip gana nesudėtinga: būtina išlaukti — tausoti jėgas tam tikrą laiką savotiškam pasyvume prieš visokias okupacijas, kol

dvi lemiančios jėgos — demokratija ir komunizmas susirems žūtbutinėje kovoj, kuri gali ateiti vėliau, negu toji karta, kuri bus liudininke mūsų laimėjimų ir klaidų.

Krėvė sutiko su tuometinio Lietuvos pasiuntinio V. Natkevičiaus Maskvoje nuomone, kad tarp Maskvos ir Berlyno, Ribentropo-Molotovo pakto sudaryme Lietuva turi būti šiaip ar taip traktuota, greičiausia Lietuvos nepriklausomybės likvidavimu. Ginklu pasipriešinus Maskvai, naciai galėjo ne tik nepadėti, o pastūmėti į mūsų gyvosios jėgos sunaikinimą, ko Vokietija per amžius siekia. Kita vertus, gerai organizuota sovietinė propaganda galėjo Lietuvą identifikuoti nacių talkininke. Krėvė pritarė prof. K. Pakšto, K. Binkio ir kitų sumanymui: labai sustiprinti kultūrinį frontą, informaciją, tuojau išsiunčiant kelias dešimtis kultūrininkų į laisvąjį pasaulį — JAV, D. Britaniją, Pietų Amerikos valstybes.

Tautai būtina suvokti kelių kartų uždavinio kryptį, o ne pasiduoti nuotaikų ir akimirkų išsiveržimams.

1942 m. vasarą, kalbant su Krėve dėl liaudies seimo pareiškimų, atsakiau, kad atskirų rusų, net ir paties Stalino įgaliojimas Sniečkui (jeigu toks iš viso buvo) mažai ką reiškia prieš valstybiniu mastu sistematingai vykdomą totalinį terorą, kuris žmogų gaivališkai stumia priešintis, ypač jaunimą. Ne visada tauta priima šaltus politinius, istoriškai sudėtingus apskaičiavimus.

Krėvė patikslino: "Taigi, kaip tik dėl to visuotino, laukiniai baisaus teroro ir tenka susirūpinti. Ne laiku įbrukti į milžiniškas grumtynes turėsime daug mūsų kovų liudininkų — mirusių kankinių, bet gal neliks gyvų, kurie turėtų tęsti nepaliaujamas tautos kovas. Užmaskuota, gerai organizuota rezistencija, va apie ką aš galvoju. Tokia turėjo būti pirmą kartą Kremlui užplūdus, tokia turi būti rezistencija prieš nacius, tokią teks vesti bolševizmui užplūdus iš naujo".

Krėvė tada mane paklausė, ar kas nors ieško kelių atitinkamai paruoštiems žmonėms pakliūti į Vakarus, į JAV Valstybes? Kova turinti pagyvėti ten, kur mus girdėtų laisvasis pasaulis. Krėvė turėjo visą eilę sumanymų kaip pagyvinti Lietuvos interesams naudingą veiklą JAV ir Anglijoje. Deja, — prie šios progos, — Krėvė buvo žymiai mažesnis optimistas dėl mūsų politinės, kultūrinės veiklos Amerikoje, kai jo, kaip ir daugelio mūsų, daug vilčių nepasiteisino, išvydus nepabaigiamus ginčus ir senai kartojamas, išpūstas prakalbėles įvairių sukaktuvių ir vienas kito garbystimo progomis.

Toliau pasisiekus į mūsų periodiką, savitraštis Keleivis po Krėvės mirties pažymėjo, kad Krėvė rusų kultūroje išaugęs, pasidaręs Rusų ir Lietuvių kultūros draugijos pirmininku todėl. — nuoseklu — bolševikų okupacijos min. pirmininko pavaduotojas...

Rusų ir Lietuvių kultūrinio bendradarbiavimo draugija buvo įkurta Lietuvos užsienių reikalų ministerijos pastangomis, kaip ir prancūzų, britų ir kitos panašios. Krėvė buvo pakviestas paties užsienių reikalų ministerio, nes, kiek žinoma, sovietai pageidavo, kad draugijos pirmininku būtų koks nors kultūrininkas, mažiausiai susijęs su kokia nors partija. Tai, tur būt, buvo mūsų užsienių reikalų ministerijos, tarsim, dviejų valstybių protokolinis dalykas.

Laikas ir įvykiai, apmokėti gausiomis lietuvių kankinių aukomis, lyg ir patvirtina Krėvės nuomonę dėl rezistencijos, kuri, kaip girdime iš anapus, nuslinko į tylų, gilų pogrindį, visokiam spėlojimui, gal ir labai ilgiems lūkesčiams.

Būtų toliausia tiesos, jeigu kas manytų Krėvė buvus išitikinusių, kad priėmimas aukštų pareigų sovietinės okupacijos metu yra geriausias būdas skęstant Lietuvai Kremliaus antplūdyje. 1941 metų kovo m. sutikęs Krėvė prabėgomis paminėjau, kad Lietuvoje gruzda gilus pogrindis prieš Maskvos satrapus, kad tam pritaria ir re-

mia vokiečiai, kurie — greičiausiai — vasarą puls sovietų sąjungą. Krėvė atsakė: "Girdžių ir aš. Būkit labai atsargūs ir sudarykit kad ir mažą, bet gerą organizaciją. Išlaikykit paslaptis. Vat kas svarbu. Rezistencija — aukščiausias žmogaus pajėgumo mastas. Kitaip — bereikalingos aukos, gal net pagalba priešui, kuriam kartais gerai nuslėptos rezistencijos jėgos sudaro didesnę problemą negu išryškėjusi prasta kova".

Ir tuo metu Krėvė numanė galimą vokiečių okupaciją, kuri taip pat neleisianti Lietuvos nepriklausomybės, net ir žmoniškos savivaldos.

Aš tada priminiau inž. Vito, vieno įžymiųjų Maskvos patikėtinių Lietuvoje pareiškimą: karo atveju karinė ir partinė sovietų taktika reikalauja, kad kodaugiausia patys lietuviai, padedami vokiečių, išnaikintų Maskvai padėjusių ar kuo nors įtariamų. (Tatai sulaikyti, tariu tada, geriausias būdas — gera rezistencija). Tai sukelsią lietuviuose neapykantą vokiečiams ir sukiršinsią pačius lietuvius, samprotavo inž. Vitas. Tai, atrodo, buvo tikra, ir vėliau — vokiečiams užėmus Lietuvą — matėsi, kad už visokių greitų "teisėjų" galėjo stovėti Maskvos intencijos. Petrašiūnai, Telšiai, Zarasai, kur besitraukdami Maskvos talkininkai įvykdė šurpiausias skerdynes, galėjo būti dalis užsimojimo, apie kurį labai patylomis kalbėjo inž. Vitas, Pakarklis — sukiršinti lietuvių prieš lietuvių.

Atrodė man, kad Krėvė buvo nustebintas, išgirdęs apie tokius Maskvos kėsulus. Krėvė buvo senos, gilios kultūros auklėtinis, daugiau ar mažiau kabinetinis žmogus — tolimesnis šių laikų gatvės įvykiams, ir kartais lyg turėdavo save prisiversti pervertinti sovietų, nacių tikslus ir metodus, pralenkiančius savo negirdėtu žiaurumu normalaus žmogaus moralės ir vaizduotės ribas.

Tuo metu man atrodė, kad Vokietijos civilizacija, artumas Vakarų kultūrai bus žymiai paveikę nacių programą ir metodus. Būdamas susirišęs su tuometine pogrindžio veikla, gaudavau gana padrašinantių ir, žinoma, išpūstų žinių apie vokiečių gerus norus išvijus bolševikus ir atstatant Lietuvos nepriklausomybę. Tos žinios sklido iš Berlyno, gaunamos gana brangia kaina — pasiryžusių rezistentų krauju, gyvybėmis.

Žiniomis tikėjom ir papildom, nes mes taip norėjom, degdami neapkanta Maskvos laukinės politikos bukamui ir NKVD terorui. Jei po Maskvos okupacijos būtų atėjęs nors pats pragaras ir mirtis — viskas bus geriau, taip buvo manoma ir taip dera manyti dabar.

Krėvė labai atsidėjęs išklause ir tyliai, ramiai paklausė: "O ar mes būsim savo valios teisėjai? O gal... iš vienos blogybės į kitą blogybę. Visa mūsų nelaimė, kad gero pasirinkimo nėra iš viso; kas mums būtų gera, tai negera Maskvai ir Berlynui. Yra ir mūsų kelias, lietuviškas kelias. Apie tai juk daug kartų galvojom". Nueidamas, kiek sulaikė mano ranką ir giliai susirūpinusiu balsu: "Išlaikykit paslaptį. Nieks neturi žinoti konspiracijos, išskyrus, kurie turi žinoti. Aš tau dėkoju už pasitikėjimą, bet ką aš pasakiau — visiška paslaptis".

Krėvės tuo metu paklausiau apie vieną tuometinį įžymų sovietinį pareigūną patiekusį labai svarbių žinių pogrindžiui.

Dera pastebėti, Krėvės perspėjimai dėl konspiracijos gali atrodyti smulkokas elementarių dalykų kartojimas, bet tai buvo jo labai rūpestingo, kruopštaus būdo savybės ir noras viskuo padėti. Daug ką nuylint iš ano pasikalbėjimo ir šiandien nutilėtinų faktų, žinia, susidaro fragmentiškas, atplaišus pasikalbėjimo vaizdas.

(Bus daugiau)

*) Revoliucionierius iš 1917 metų Rusijoje. Lietuviškas tikra pavardė Vildžiūnas. 1940-1 met. buvo Vilniaus Vyk. Komiteto pirmininkas 1941 m. vokiečiams užėmus Lietuvą liko Lietuvoje. 1943 metais vokiečių sušaudytas. L. D.

Paskutiniai pasimatymai su Balju Sruoga

Apie Balį Sruogą galima kalbėti kaip apie poetą ("Dievų takais", "Giesmė apie Gediminą" ir kt.), kaip apie dramaturgą ("Milžino paunksmėje", "Radvila Perkūnas", "Apyaušrio dalia", "Pavasariška giesmė", "Uošvė", "Dobilėlis penkialapis" ir kt.), kaip apie redaktorių ("Lietuva", "Sekmosios Dienos", "Klaipėdos Žinios"), kaip apie kultūrininką, visuomenininką, profesorių ir lietuvi patriotą.

Jau eina 8-ti metai, kaip Vilniuje mirė Balys Sruoga (1947 m. spalio 16. — Gimė 1896 m. vasario 2 d. Baibokuose, Vabalninko vlsč.). Norėtusi pateikti kelis epizodus iš mano paskutinių pasimatymų su Balju Sruoga.

* * *

Lietuva. Vilnius. 1943 metų žiema.

Šalta, landi žiema. Dienų saulė trumpa, kaip džiaugsmo virpesys.

Pilna žalių milinų ir pasagomis pakaltų batų dundėjimo sostinės gatvėse. Besirisdami į Rytus mus užtvino vokiečiai ir neleido laisvai tvarkytis šeiminiškams.

Bet lietuviai dirbo, kūrė, veikė, nes atėitis yra lemitngesnė už buvusias dienas ir laikas skaičiuojamas neatsižvelgiant nei į milines, nei į svetimus potvarkius.

Tuo laiku mane buvo pagavusi kūrybinė nuotaika ir iškart dirbau prie kelių knygų. Mano kambariukštyje buvo neleistina šalta, tai vakarais savo šiltame darbo kabinete mane priglausdavo Valerijonas Šimkus, tuolaikinis Vilniaus Apygardos Priešgaisrinės Apsaugos Viršininkas. Ten niekieno netrukdomas rašydavau kiek norėdamas.

Pagalčiau baigiau du sceninius veikalus: jaunimui skirtą linksmo žanro vaidinimą "Paukščių ir žvėrių vestuvės", kuriam panaudojau mano mamytės mokėtas dainas, žaidimus ir pasakojimus apie paukščius, žvėris, vabalus, žvėrelius. (Muzikinei daliai pagelbėjo Valteris Banaitis), ir 3-jų veiksmų pjesę "Jūrininkas".

Kūrinys yra jautrus, kaip naujagimis. Mažas slystelėjimas ir visa gali nugarmėti bedugnėn. Gal net ir su autoriumi.

Bet norėjau apie juos sužinoti kitų nuomonę, nuomonę vertą dėmesio, žodį savo teatro seminaro profesoriaus, tuo laiku vieno geriausių mūsų teatrinio meno žinovų — Balio Sruogos.

* * *

Buvo besibaigiančios žiemos vakaras. Kartais dar sugirgždėdavo šalčių suspausti gluosniai. Per dieną saulutės atokaitoje sulipdytos lede žvakės pastogiuose styrejo kaip sušalusios lydekos, bet sudrebinotos vežimų dundėjimo, ataižėjusios nubilėdavo žemėn.

Susikroviau abu rankraščius portfelin ir leidausi per kalnelį į Tauro 21, kur gyveno prof. Balys Sruoga su šeima.

Balys Sruoga pakvietė į savo kambarį. Didelis stalas, lentynos knygų, pastatoma lempa ant stalo, apšviečianti dalį kambario. Gana ramu ir jauku.

Dėl vizito nebuvau taręs iš anksto, todėl pirmiausia išdėsciau reikalą.

Jis maloniai sutiko perskaityti mano rankraščius ir pasakyti savo nuomonę, tik maždaug artimiausias dvi savaites prie jų neturės laiko prieiti, nes be tiesioginių ir neatidėliotinių savo reikalų pirmiausia turės peržiūrėti Antano Miškinio jam prisiųstą lietuviškais motyvais vaidinimą "Augštaičių vestuvės", o tas rankraštis ir taip jau užsigulėjęs. Miškinis "Augštaičių vestuves" manęs duoti J. Švedo vadovaujamam ansamblui. Ar aš ten pat manęs pakreipti "Paukščių ir žvėrių vestuves"?

Jis vartė rankraščius, skaitė iš jų balsu ir pamažu, tyliai. Veidas buvo ramus, daugiau-mažiau vienodas. Kaip ir beveik vi-

Balys Sruoga

sad kad būdavo.

Kalbėjomės apie rankraščius, kaip man kilo noras tokius rašyti, nukrypdom į kai kuriuos bendrus pažįstamus. Sustojo prie vieno, gana ilgoko monologo "Jūrininke", jį skaitė balsu, ir vienas sau, ir klausė, kas, mano nuomone, iš artistų geriausiai tiktų tai partijai. Aš sakiau, dar visai nepagalvojęs apie artistus, atlikėjus. Be to, tai gal ir nėra paskutinė redakcija, aš tik noriu pasitarti ir pasikalbėti pagrindiniais klausimais.

Tada paklausė, kaip aš parinkęs personažus: šiaip sau išsigalvojau, ar paččiau iš gyvenimo, juos įvilkęs kiek savais rūbais.

Prie tos temos sustojo ilgiau. Iš lietuvių rašytojų tepaminėjo Vincą Krėvę, kuris visą eilę savo kūrybių veikėjų stačiai perkelią iš kaimo į juodas knygos eilutes. Krėvė jiems suteikiąs kraujo, bet ne visuomet tai esą lengva, nes savas kraujas visiems netinka.

"Jūrininką" jisai žadėjo perskaityti tuoj po Ant. Miškinio "Augštaičių vestuvių". Tuo laiku "Paukščių ir žvėrių vestuves" norįs duoti perskaityti Daliukščiui (taip pavadino savo dukrelę, dabartinę poniją Bylaitienę). Veikalėlis skiriamas jaunimui, tai jaunimas ir galįs tarti savo nuomonę. Vėliau tą rankraštį jisai irgi peržiūrės.

Po kelių dienų Gedimino gatvėje sutikau Balį Sruogą. Jis priejo prie manęs, pasisveikinom ir savo ramiu balsu pasakė, manuosius rankraščius būtinai perskaitys. Ir atsisveikindamas šaltai nusišypsojo. Man atrodė, jis juos pakartotinai buvo vartęs.

* * *

Už poros dienų per visą Vilnių nulėkė nuogastinga žinia: vokiečių gestapas suėmė eilę lietuvių intelektualų, jų tarpe ir Balį Sruogą.

Prisiminiau, jis dar taip, rodos, neseniai, buvo Vilniaus Universiteto studentų choro iškilmėse. Jam, matomai, tas choras buvo kritęs dėmesin anksčiau, nes išdrožė ne tik turiningą ir jautrią kalbą, bet mūsų nustebimui paskaitė ir savo sukurtą eilėraščių Vilniaus Universiteto lietuvių studentų chorui. (Tų studentų choro iškilmę aprašymą su pilnu Balio Sruogos eilėraščių, daviau to meto Vilniaus dienraščiui "Nepriklausomai Lietuvai", kur ir buvo išspausdinta).

Vėliau V. Un-to stud. choro vadovybė tą eilėraščių buvo nutarusi padaryti savo himnu ir buvo ieškomas kompozitorius melodijai.

Simtųjų tarpe buvo eilė mano bičiulių. Perskridau jų veidus, darbus ir taip nyku sieloje pasidarė! Nors kai kas šnekėjo, kad jie suimti tik laikinai, iki neišaiškės lietuvių vyrų mobilizacijos reikalas, bet man atrodė, įkaitai ilgai bus laikomi ir kas gali žinoti, koks bus jų likimas.

Buvo gaila Balio Sruogos, kurį gerbiau kaip kūrėją ir kaip asmenį. Ir taip pat

buvo labai neramu dėl rankraščių, nes ko gero ir jie galėjo būti paglemžti.

Užėjau pas prof. Balio Sruogos žmoną Dr. Vandą Sruogienę išreikšti savo užuojautą, pasiteirauti suėmimo aplinkybių ir pasiimti savo rankraščius.

Dr. V. Sruogienė, pastebėjau, labai sunkiai pergyveno skaudų smūgį, bet valdėsi, nors tai ir buvo kova.

Ji man papasakojo, kad atėję vokiečių gestapo pareigūnai liepė rengtis prof. B. Sruogai ir tuoj eiti su jais. Tuo laiku gestapiečiai greitomis peržiūrėjo kambarius ir paėmė krūvą popierių. Jų tarpe buvo pačio Balio rankraščių. Gestapas taip pat paėmė ir mano abu rankraščius.

* * *

Kitą dieną Vilniaus Universitete sutikau savo profesorių V. Mykolaitį-Putiną, jam papasakoju savo nelaimę ir klausiau patarimo.

V. Mykolaitis-Putinas tykiai nusikosėjo, apgailestavo dėl įvykio, bet dėl rankraščių nepatarė kreiptis į vokiškąjį gestapą (kai kas man buvo pataręs taip pasielgti), nes tuo atveju prie rankraščių galėtų ir mane pridėti. Jis tuo reikalu patarė jokios akcijos nevesti ir tyliai laukti, kaip klostysis dalykai. Dabar niekas iš lietuvių negalįs pasakyti, ką naciai darys su suimtaisiais. Gal juos netrukus paleis, o gal ir rankraščius grąžins.

* * *

Ėjo savaitės, mėnesiai.

Slinko metai.

Negausios Lietuvos lietuviai buvo išžarsyti po visus žemynus.

Vieni atsėdūrė apkasuose, kiti buvo numentpti į šaltuosius Rytus ledynų tirpinti, tretį nukeliavo iki krematoriumo kaminų, ketvirtį sutiko vakariečius Europos kamputyje, o daugiausia liko namuose "akcijos nevesti ir laukti, kaip klostysis dalykai".

Kai kurie artimesnėji pasiūsdavo maisto į koncentracijos stovyklas įkaitais laikomiems lietuviams. Pasiūsdavo ir Baliiui Sruogai, bet režimas, aplinka, nuolatinis nepriteklis ir badas atliko savo pragaištingą darbą.

Vakariečių armijos kariai beveik matyti, bet — o, likime! — jau jėgų neliko.

Saulė teka kaip tekėjusi, bet Balys Sruoga jau be sąmonės guli purviname Vokietijos pagriovyje, tik per klaidą kulka į galvą nepribaigtas.

Didieji politikai į tą pakelę pasiunčia raudonuosius karius. Jie paima pakelėse sukritusius...

* * *

Vėl senasis Vilnius.

Vėl stūgauja vėjai kapinėse, vėl dunda kareiviški batai, nors ir kitaip pakaustyti.

Naukias rudens diena pirmiesiems šalčiams, juodiems kaip varno krankimas.

Tikru žingsniu ateina Tamsa ir nusineša Pasirinktąjį nesugrįžtaman kelin.

Visa ateina ir pračina, belieka tik nuveikti darbai...

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJA

siūlo pirkti šias knygas:

VINCAS KRĖVĖ-MICKEVIČIUS, 188 psl.	\$2.00
BIRŽIŠKA, VACL., Prof. Senųjų lietuviškų knygų istorija, 208 psl. Kietais virš.	\$3.00
Minkštais viršeliais	\$2.00
J. ŠVAISTO PETRAS ŠIRVOKAS, 230 psl.	\$2.00
DAN KURAIČIO ATSIMINIMAI, 208 psl.	2.00
1950 m. Lit. Dr. METRAŠTIS, 304 psl.	\$2.00
1954 m. Lit. Dr. METRAŠTIS, 364 psl.	\$3.00
Platintojams duodame nuolaidas	
Pinigus prašome siųsti čekiu arba Money Crderiu tokiu adresu:	

Lithuanian Literary Society of Chicago
1739 South Halsted Street
Chicago 8, Illinois

Rengiamės spausdinti kitus kūrinius.

EUGENIJUS ONEGINAS

Eiliuotas romanas

Vertė STEPAS VAZBYS

Vinca Krėvės-Mickevičiaus
Šviesiam Prisiminimui

ANTROJI DALIS

(Tęsinys)

XIV

O, paukšti retas — bičiulyste.
Nejau viliot tave — kvailystė?..
Mes nuliais laikome mases,
O patys skrendam į dausas.
Kas mes?.. Ogi, Napoleonai,
Kai brolių gausūs milijonai
Mums šliužais rodosi. Kad griausmas!
Nejau tai niekis — šiltas jausmas?..
Bet mūs' Oneginas šurkštus
Pakenčiamesnis už kitus.
Nors žmogų nuluptą pažįsta
(Kaip gali augštinti menkystą!),
Bet tūlą gerbdavęs jisai,
Nors neparodydavęs tai.

XV

Jis Lenskio klausės nuolaidus:
Poeto karštligės kalba,
Jo žvilgsniai amžinai dega
Ir protas logikoj klampus
Neįprastą sudaro vaizdą.
Bet kam slopint jaunuolio žaizdą?!
Kam griaut sukurtąjį mirazą —
Pasaulį tobulą... Juk maža
Pavasarių jo palydėta
Ir prityrimo dar turėta.
Ir šypsniš lūpose sustingsta.
Nuodegulys taip vėtroj dingsta.
Te Lenskį pakrečia drugys,
Jis neapsvilęs dar drugys.

XVI

Prilaužyta kiek ginčuos' jiečių.
Jų temų aibės išsijuotos:
Žiloji praeitis ir "vieče"*)
Vaisingas mokslininkų protas,
Ir šimtamečiai prietarai,
Dangus, pasaulis, pragarai,
Lemtis, butis, planetų eismas...
Apsvarstęs viską jųjū teismas.
O kai pritrūkdavo jiems temų,
Oneginui šiaurės poema
Vėl Lenskis skaitė. Nuolankiai
Pritardavo bičiulis jai,
Apsimeta, kad klausės jos,
Jam nuobodžios ir neaiškios.

*) Liaudies sueigos atvirame ore.

XVII

Lukštent labiausiai mėgsta temą —
Vienatvės ir aistros dilemą.
Bet nors Onegino, kaip sakos,
širdin seniai užžėlęs takas,
Su siela spaudžiančiu kartėliu
Prisimena Amūro strėlę...
Laimingas tas, kurs išvadavo
Iš meilės burtų širdį savo.
Dar laimingesnis, kas, nors pūva,
Sirenų vyliams kurčias buvo;
Kas aistrą išskylom vėsina,
Kivirčą pajuoka gaivina,
Šeimos lizde ramus ir rimtas
Pavyduliavimu nekrimtos.
Kas bočių tvirtą kapitalą
Išsaugojo prie kortų stalo.

XVIII

Aistrų audroms nutilus, blaivūs
Ramioj užuovėjoj mes tūnom,
Lyg jūra, glostoma Neptūno
Ar dugnan jos nugrimzdęs laivas.
Kylą į viršų burbulai
Mums primena — tenai aukštai
Pasaulis liko apgaulingas,
Troškimais laimės nelaimingas...
Bet mums išgirsti kartais miela

Jaunuolio meilės saldžią gėlą:
Ji, lyg pavasario srautai,
Mus neša praeitin veržliai.
Taip klausos invalidas jūs',
Jaunuoliai, porijant žygius.

XIX

Jaunystės taurėj tilpt negali,
Užtat ir teškiasi pro šalį
Džiaugsmi, kivirčai, liūdesys,
Atsiskyrimo kvaitulys.
Oneginas, nors invalidas
Po meilės žygių, tarsi gydos;
Kaip Lenskis išpažįsta, klausės,
Kaip savo sąžinėj jis rausės.
Ir plaukė sodnan per balkoną
Poeto himnas nuoširdus,
Jau išryškėja Bella Donna,
Kuri užnuodijo jausmus.
Ekstazės persunkta kalba,
Nors mums ji buvo ne nauja.

XX

O, kaip mylėjo jis! Šiais metais
Tokia aistra dalykas retas.
Visur, visur troškimas vienas,
Tik jai vien plaka kraujas venos',
Tik ji jam liūdesys ir džiaugsmas,
Tik ji skardus varpų jo gausmas.
Ir nė raminantieji toliai,
Nė mūzos aukos ligi šioliai,
Nė valandos be jos dejonės',
Nė dažnos, blaškančios kelionės,
Nė puotos' ašaros nuo juoko,
Nė mokslo simboliai — apuokai
Ištumt jos vaizdo negalėjo,
Istrigusio širdies alėjoj.

XXI

Širdies skausmų dar nepatyre,
Kai viskas gamtoje apmirę,
Po svajų ežerą jie plaukė
Ir klausės, kaip jų laumės šaukė.
O dieną vėl nerūpestingi,
Lyg lieknos voverės, netingi
Viršūnėm laimės skraidinėti,
Pavargę gojųj pailsėti.
Todėl, kaip žentą, Lenskį mini
Tėvai jos, Olgos, ir kaimynės,
O ji užaugusi nors valioje
Kuklutė buvo, lyg konvalija,
Nelankoma nė saulės, vėjo.
Skaistybe Lenskį sužavėjo.

XXII

Poetui ji padovanojo
Sapnų įkūnytus džiaugsmus.
O jis liepsnojančiai kaitrus
Sonetais tuoj atsidėjojo.
Sudiev, žaismų sraunai tėkmė.
Jam miela nūn miškų tankmė,
Vienatvės ir tylos draugystė
Nakties žvaigždėtos karalystėj,
Mėnulis... — tie žiūrovai ramūs
Mūs' meilės parke melodramos.
Deja, romantika jau kinta:
Mėnuly matom vien žibintą
Gatvių niūriam apšvietime,
Dar niūresnių žmonių eisme.

XXIII

Visad kukli, visad klusni,
Visad, kaip rytmetys, linksma,
Kaip pirmas bučinys, skaidri,
Kaip dainiaus būklė, paprasta.
Akytės jos — dangaus mėlynės
Ir, aišku, garbanos lininės.
Liemuo, lyg skulptoriaus nulietas.
Toksai Olgutės, va, portretas,
Tiesiog velnioniškai šaunus.
Bet ima erzinti jis mus:
Užtinkam jį visuos' romanuos'.
Ir man įgriso tokios panos.
Manau, dabar bus įdomesnė,
Skaitytojau, sešuo vyresnė.

XXIV

Pagerbt senovei, rusų nianei*),
Prie židinio vėl užsimanę,

Vadinkim seserį Tatjana.
Juk pirmą kartą į romaną
Įterpti drįstam tokį vardą,
O jis romantikos neardo.
Beje, skambus jisai, kaip reta.
Gana vaidint aristokratą
Ir gėdytis tokių vardų,
Kurie betkam juk pravartu.
Ak, kiek gi mūsų' maža skonio.
Poezija ir ta marškonė.
Be bezdžionavimo mados
Nėra pas mus nė apšvietos.

*) Auklė.

XXV

Kas kita duota Tanei fejū.
Ji pasigirti negalėjo
Sidabro juoko skaidrumu,
Nė veido rožių skaidrumu.
Liūdna, išblyškus, perjautri,
Lyg mimoza ar stirna ji.
Namuos', lyg neprašytas svečias,
Vis baigščiai glaudėsi prie pečiaus.
Tėveliams meilės žydi daržas,
Bet ją parodyti jie varžos.
Pati dar vaikas, bet būry
Vaikučių žaist nenori ji.
Verčiau prie lango parymoti
Ir vienuomoje pasvajoti.

XXVI

Ją susimąstymas lydėjęs
Beveik nuo lopšio. Tarsi vėjas,
Klanus ant kelio džiovinąs,
Jis vaikė nuobodžias dienas.
Ir nereikėję jai nė siūti
Palenkus su kasom galvutę
Ar šilko plunksna rašinėti
Lininėj drobėj kas tik knieti.
Žymė valdyti noro štai:
Su klusnia lėle žaisdama
Veidu rimčiausiu, lyg mama,
Pamokslus sakė Tania jai.
Iš anksto ruošėsi orumui,
Didžiūnų credo — padorumui.

XXVII

Keistai, nejaudino jos lėlės.
Retai su jom pažaisti kėlės
Ar poryt jom kas mieste dedas
Ir kokios ten naujausios mados.
Vaikų krykštavimų nepaisė,
Išgirsti pasaką nors baisią
Jai maloniau — toks jos pasaulis,
Tebūnie jam' gražios apgaulės.
O kai į erdvią pievą nianė
Pažaisti surenka jaunimą,
Į parko širdį trauktis ima
Vėl tęsti svajų mūsų Tanė.
Klausytis jai neapsimoka
Vienmečių išdaigų ir juoko.

XXVIII

Taip sunkiai keliančią iš miego
Aušrelę pasitikti mėgo
Su paukščiais ant balkono Tanė.
Žiū žvaigždės blėsta pasiganę,
Veidelį vėjeliūkštis glosto,
Užlieja dangų aukso juosta.
O žiemą, kai šešėliai gausūs
Apjuosia bent pasaulio pusę,
Ir kai mėnuliui apsiblausus
Rytai nenori dar pabusti,
Tatjana kelias, trina akį
Ir užsižibinusi žvakę
Atsiverčia dar šiltą knygą
Su tiek viliojančia intriga.

(Bus daugiau)

PETRAS ŠIRVOKAS

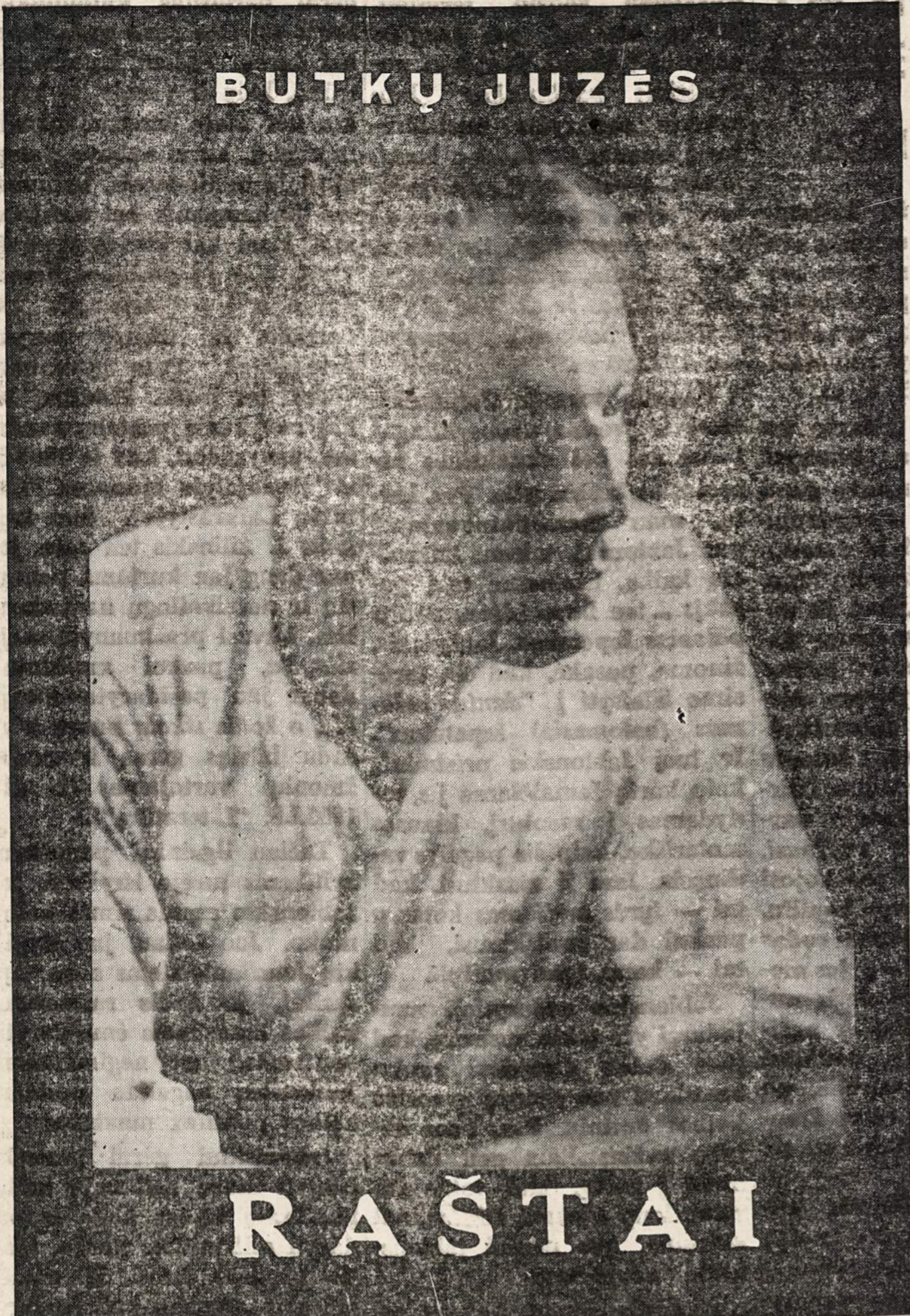
Nauja Juozo Švaisto knyga

230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.00. Kreiptis į

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.,
CHICAGO 8, ILLINOIS

BUTKŲ JUZĖS

RAŠTAI

P. Šulo pastangomis neseniai pasirodė Butkų Juzės raštų leidinys, kurį redagavo G. Paulauskaitė. Šioje nedidelėje, vos 154 pusl. turinčioje, knygelėje telpa šie Butkų Juzės raštai: 5 v. eiliuota dramatinė pasaka "Audronė", žemaičių tarme rašyti prozos vaizdeliai — "Knygnešys Butrius", "Ont mona Barbeles kapa" bei "Kaip žemaitis iš Kulių į Klaipėdą važiuavo" ir eilėraščiai. Eilėraščių tarpe pažymėtina tarmiškai parašytoji ir jau seniai suspėjusi pagarsėti "Žemaitiu stiprybe".

Savo įžanginiame žody leidėjas Pr. Šulas sako, kad Butkų Juzės raštai buvo išleisti jo 60-ties metų gimtadienio proga. Kūriniai sudėti į leidinį tik tie, kuriuos pasisekė gauti. Knyga papuošta Butkų Juzės nuotraukomis.

Gana plačią Butkų Juzės biografiją pateikia leidinio redaktorė G. Paulauskaitė. Iš tos biografijos sužinome, kad Butkų Juzės gyvenimas buvo margas ir įdomus. Sunki jaunystė, mokslas, visuomeninė veikla, teatro ratelių organizavimas bei vaidyba, paskui veikla Voronežio lietuvių kolonijoje, grįžimas į Lietuvą, studijos Vokietijoje, mokytojavimas, ūkininkavimas, bendradarbiavimas spaudoje ir, apskritai, kultūrininko veikla — parodo, kad Butkų Juzė sugebėjo reikštis labai plačiai ir daugely jauno lietuvių gyvenimo sričių paliko savo pėdsakus.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, FEBRUARY 19, 1955

Apie paskutinį Butkų Juzės penkmetį G. Paulauskaitė rašo:

"1941 m. birželio baisiomis dienomis B. Juzė iš Prienu pasirodė Kaune ir užsukęs pas pažįstamus pasakė: 'Mano artimiausią draugą — gimnazijos direktorių — vakar išvežė, mano eilė šiandien, tai pabėgau. Trauksiu į Žemaitiją; jei gyvi liksime, susitiksime'. Jo brolis Liudas su šeima išvežamas į Sibirą.

Vokiečiams Lietuvą okupavus, Juzė vėl bedarbis. Galop gauna mokytojo vietą Telsių suaugusiųjų gimnazijoje. Bendradarbiauja Telsių teatre ir spaudoje.

Antroji bolševikų okupacija Juzę užklumpa Telsiuose, kur jis ir toliau dirba prie teatro. 1947 m. sausio mėn. perkeliama į Klaipėdos, rodos, teatrą, kur 1947 m. balandžio 22 d. Butkų Juzė miršta. Palaidotas savo mylimoje Žemaičių žemėje — Telsiuose.

Bolševikmetį Butkų Juzė, matyt, buvo priverstas parašyti veikalą "Žiemkenčiai pavasarį", kurį bolševikai iškonveikė, kaip neatitinkantį jų politinės dvasios".

Iš biografijos sužinome, kad Butkų Juzė bendradarbiavo Aušrinėje, L. Žiniose, Kultūroje, Klaipėdos Žiniose, Žemaity, Karo Invalide, JAV spaudoje. Priklausė L. Žurnalistų ir Rašytojų S-goms.

Butkų Juzė pasirašinėdavo šiais slapyvardžiais: Bastelis, J. Velėnaitis, B. Juzė, Bū-bū, Juzelis, J. B-kus, J. B., B. Jur-

ginas, Buteika, Josis Burba, Js. ir kt. JAV išleido leidinį su parašu J. B. ir E. L. — "Užsipelnė Diploma".

Liaudišką, humoristinį Butkų Juzės kūrybos pobūdį parodo, visų pirma, tie jo raštai, kurie buvo rašyti žemaičių tarme. Čia pateikiame ištrauką iš leidinio vaizdelio "Kaip žemaitis iš Kulių į Klaipėdą važiuavo".

"Kad jau visi į ton Klaipėdą, kap į kokius atlaidus bruzd, rek, misliju, er monei veiną sykį kap nors nusikrapštyte. Mergelkaa reks pusbatius nupirkte, vo patee — kokių nors pastrajų. Vo er pats sava akimis pavežėsiu ton pri Lietuvos priveintą miestą. Dar rasi, koke burną brongvyna išmesu. Er galėsu sau, kap koks pons, dainiuodams gryžte".

Ir taip dainuodamas sau žemaitis važiuoja į Klaipėdą. Kadangi kelias, "kap stals", tai jis dainuoja:

"Ar čė teisą sakyte,
Ar tik melą veiną?
Kad ont pečiaus su plak-
[tuku]

Ežis piove šeina,
Ont veršiuka nugaras
Silke kavą gėre,
Vo žiurkele nulupta
Penkis pundus svėrė...

Bet tep bevažiuojint tas nelabasis tamobilius (ugneis vežims) mažne monei smerti idave. Mona arkle kap šoks par parkasa. Moni pati su vežimu apože. Vos na vos svekū sprundu baišlindau. Šep tep pašarą susidėjęs er šiokes tokes smulkmenas susikrovęs

Butkų Juzė

MEDINĖ TROBELĖ.

Medinė trobelė pavasario sodais žydėjo,
O motina sūnų vien pasakom saulės augino;
Kai duonos pritrūko ir kartuvės—karstas atėjo,
Ją stabas ištiko, ją ašaros krauju aptvino...
Aš dainą širdingą, ir meilę, it savo jaunystę
Išleidau į mūsų trobelių pavargusią žemę;
Aukos tos gal maža: vis tenka nelaisvėje vysti,
Į mūrus drėgnuosius, į požemius, užtvankas,
/tremia...

Kur blokštų likimas, kaip kęstų poeto krūtinė,
Bet mūsų pasauly, kol džiaugsmas vargų ne-
/pamaino,
Aš būsiu burna tų, kur kenčia skriaudas nusi-
/minę,
Ir skelbsiu beauštančios laimės liepsningąją
/dainą!

vėl tolicu reitu".

Vos pasiekęs Klaipėdą, žemaitis turėjo pokalbį su vokiečiu policininku. Tas pokalbis buvo toks:

"— Ir mus du name šreiben!
— roda ons pirštu į mona pagarde er į greta slovente vežima lentele.

— Ne. Mūsų nome yr tris, vo na du. Motina er duktė nomei palika. Aš veins taatvažiavau. Dar er somdytą pusvaikį turem, — atsakiau.

— Nein. Nikt das. Ir mus name štejen! — vėl, pirštu į pagarde badydams, saka.

— Kap apsistojau, tep er nabet. Vo deina nomei anų nieks nepagaus; prašom nesirūpinti. Aš galu er čė štejen, — atrėžiau.

— Mus gešryben sein! — ons vėl monei saka.

— Ek sau su tou sava šyben! Šyberes buvot, šyberes er dvėset".

Užsimokėjęs "štropa", žemaitis toliau važiuoja, bet vėl "tamobilius" pasirodo ir vėl jo arklius pabaido. Atvykėli ištinka naujos nelaimės. Žemaitis jau nori važiuoti iš miesto, bet policininkas šaukia:

"— Curyk, curyk!
— Eik sau pri nalaboje! Suryk pats, kad nori — atmočiau".

Po visų nuotykių žemaitis atsiduria nuovadoje, kur jam surašomas protokolas. Grįždamas namo, žemaitis nutarė, kad "į ton Klaipėda geram žmogou nēr ko važiuoti".

Bet dar būdingesnis Butkų Juzei humoras jo eilėraščiuose, kurių gal populiariausias yra "Žemaitiu stiprybe". Pirmuose posmuose išgyręs žemaičių būdą, Butkų Juzė rašo: "Syki žemaitis važiuava Dainiuodams kap paprasta. Tik kažin kap su vežimu į
[rava]

Šlomšt — kap mata.
Trakšt — kažin kas su-
[traškije].

Vo ons vežima pastatė,
Aplink edams apveizieje,
Vo kas nulūža nemate.
Namatydams nieka nauje,
Isisieda er važiou.

Veiz — pelns bats krauje,
Par blauzda nulaužta koje.
Tumet žmogelis suprata,
Kas ten griovie sutraškije-
[je].

Er nusimoves sau bata
Skvernu krauje šlūstinie-
[je].

(Tęsinys 10 psl.)

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Jono Jablonskio darbai ir nuopelnai

Šiomet vasario 23 d. sukan-ka 25 metai nuo didžiojo mūsų kalbininko Rygiškių Jono Jono Jablonskio mirties.

Jonas Jablonskis gimė 1860 m. gruodžio 30 d. Kubilių k., Būbnelių (Lenistvos) vls., netoli Kudirkos Naumiesčio. Pradžios mokslą ėjo K. Naumiestyje, gimnaziją Marijampolėje (1872-1881), o universitetą — Maskvoje, kur studijavo senovines kalbas. Bestudijuodamas tautiškai susiprato, įsitraukė į lietuvišką darbą, kurį uoliai visą gyvenimą ir dirbo.

Baigęs mokslą (1885), Lietuvoje niekur negalėjo pastoviai įsikurti, nes caro valdžia patrioto lietuvio nemėgo; Jablonskis buvo persekiojamas ir mėtomas iš vietos į vietą. Kurį laiką dirbo Marijampolės teismo raštininku, paskui Mintaujos gimnazijos mokytoju, vėliau Talino gimnazijoje. 1902 m. už lietuvišką darbą ištremtas iš Lietuvos, gyveno Pskove, 1903 m. buvo leista keltis į Šiaulius, nuo 1904 m. gyveno Vilniuje, o paskui mokytojavo Panevėžio mokytojų seminarijoje. 1915 m. buvo Martyno Yčo pabėgėlių gimnazijos mokytojas Voroneže, o po karo (1918) grįžo į Vilnių. 1919 m. iš lenkų okupuoto Vilniaus atkraustytas į Kauną. Buvo išrinktas Lietuvos Universiteto Humanitarinių Mokslų Fakulteto garbės profesorium. Su didžiulėmis išklėmis palaidotas 1930 m. vasario 23 d. Kaune, kur ilsisi ir kiti du įžymūs mūsų kalbininkai — K. Jaunius ir K. Būga.

Rygiškių Jonas - Jonas Jablonskis populiariai vadinamas mūsų rašomosios kalbos tėvu. Tame posakyje yra tiesa tai, kad tuo norima pažymėti išskirtinę ir iš tikrųjų tiesiog milžinišką Jablonskio įtaką dabartinei mūsų rašomajai kalbai kuriantis.

Prieš Jablonskio kalbinei veiklai prasidedant (maždaug prieš 1890 m.), mūsų rašomoji kalba nebuvo bent kiek įmanomiau, vieningiau tvarkoma pagal kurias priimtas normas — fonetikos, morfologijos, sintaksės, žodyno, rašybos bei tarmės. Viskas čia buvo daugiau ar mažiau palaida, nors ir buvo pradėjusios reikštis tam tikros kryptys, tendencijos (ypač vakariečių tarmai įsigalint bendrinės rašomosios kalbos pagrindu).

Ta mūsų rašomoji kalba buvo tada pilna svetimybų, barbarizmų. Pvz. vietoj *valdininko*, *viršininko*, *mokinio* tada vartotas *urėdininkas*, *načalnikas*, *učnius*, *šuilokas*, *studentas* ir kt. Ypač tikiybėje kalboj buvo daug barbarizmų. Trūko terminų: nebuvo tada tokių žodžių, kaip *įstaiga*, *slaptas balsavimas*, net dabartine specialine reikšme *posėdis* ir kt. Vėl kiti žodžiai rašto

žmonių, neturėjusių kalbinio išsilavinimo, bet išaugusių svetimų kalbų įtakoje, buvo blogai susidaryti, kaip *rašėjas* (ir dabar amerikiečių spaudoje dar nevisai teišgyvendintas), *nelaisvis*, *pirmsėdis* ir kt.

Jablonskis stėjo į darbą tos rašomosios kalbos tvarkyti, lietuvininti. Jis tam buvo gerai pasiruošęs, nuolat stengdamasis geriau pažinti ir žmonių kalbą iš pačių tų žmonių lūpų. Ypač buvo svarbu, kad jis rėmėsi čia teisingu metodu: daryti naujus žodžius bei kalbos lytis pagal tuos pačius dėsnius, kaip jie buvo daromi svetimybų neužgautoje žmonių kalboje. Štai, norėdamas iširti, koks linksnis žmonių vartojamas po žodžio *vadinas*, Jablonskis man pasakojosi taip daręs: pasivertęs kvailiu, kartą kaimiečiui lauke rodąs ažuolą ir sakęs: "Kaip tas medis vadinas?" Kaimietis nušėbęs ir sakęs: "Tai ar nežinai? Šitas medis *vadinas* ažuolas". Taigi, pasirodė, po šios veiksmazodžio lyties žmonių sakomas vardininkas, ne įnagininkas.

Labai daug Jablonskis yra padaręs tvarkydamas mūsų rašomosios kalbos žodyną.

Nemažą žodžių svetimybės, barbarizmams pakeisti Jablonskis paėmė iš pačios žmonių kalbos ar senesnių raštų, kaip *kareivis* (siūlė jau 1894 m.) vietoj *žalnierius*, *gėlė* vietoj *kvietka*, *kaina* vietoj *čienia* ir kt. Kiti žmonių kalbos žodžiai jo savaip prisitaisyti rašto kalbai, kiek pakeičiant, suspecialinant reikšmę, kaip *viršininkas* (kuris žmonių kalboje reiškė kerdžių), *mokinys*. Apie pastarąjį Jablonskis taip man aiškino. Kartą jis, bevaikščioldamas per žmones, pamatęs artoją ariant dviem jaučiais: senis ramiai traukiąs arklą, o jaunasis einąs dauždamasis, plėšdamasis iš vagos. Jablonskis ir klausiąs, kodėl tas jauniklis taip netikusiai einąs. Žmogus atsakęs: "Tai, jis dar jaunas, kvailas, tik *mokinukas*". Po to Jablonskis ir aiškino: "Vadinasi, kas dar mokosi, yra *mokinys*".

Netaisyklingai sudarytus žodžius Jablonskis taisė, remdamasis jau minėtomis žmonių kalbos taisyklėmis. Pvz. pagal *skaityti: skaitytojas, matyti: matytojas* (ne: *matėjas*) Jablonskis liepė sakyti ir *rašytojas*, ne *rašėjas*. Taip pat *nelaisvi* ištaiso į *belaisvi*, *tėvyniškus varpus* į *tėvynės varpus* (1882), *praieitę* į *praeitį* (1893); atmėta Jauniaus *santarą*, kuri šiam kalbininkui turėjo reikšti "consonans" (prie balsis), nes žmonių kalboje šis žodis tereiškiąs "sutarimą", ir t.t.

Jablonskis sudarė daugybę trūkstančių žodžių, terminų. Čia jų, tur būt, bus daugiau negu keli šimtai. Štai keli pavyzdžiai: *valdininkas* (Jablonskio padarytas nusižiūrėjus į žmonių *turtininką*, *laukininką*, *kromininką*), *valdovas*, *tardytojas*, *virtuvė* (pagal *maltuvė*, *spaustuvė*, t.y. vietos, kur malama, spaudžiama), *turinys*, *tikslas* ir t.t. Visi šie, išskiriant pastarąjį, sudaryti dar 1892-94 m.

Panašiu metodu Jablonskis taisė ir įvestas netaisyklingas posakines bei sintaksines rašomosios kalbos lytis. Pvz. kartą, man "beraštininkaujant" pas Jablonskį, taisant laikraščio kalbą, užeiname tokį posakį: ... ten buvo įdėtas *dantis valomas* šepetukas. Jablonskis, žinoma, pasakė, kad čia turėsime ištaisyti į "*dantų valomas* (*valomas*) šepetukas". Ir tuoj Jablonskis prisiminė, kaip kartą žemaičiuose jis, rodydamas į menturį, klausęs moteriškę, kaip šis pagalys vadinąsis. Jam ji atsakiusi, kad tai — *tyrės maišomas* kotas, o paskui dar paaiškinusi, kad tai — kotas *tyrei maišyti*.

Jablonskio sudarytieji naujadarai yra tokie nusisekę, kad juos dabar daugeliui sunku beatskirti nuo senųjų gyvosios kalbos darinių. Pvz. kam dalyko nežinančiam gali dabar ateiti į galvą, kad tokie žodžiai, kaip *virtuvė*, *tikslas*, net *skiemuo*, yra neseni jablonskiniai naujadarai.

Rygiškių Jonas, galima sakyti, visą savo gyvenimą rūpinosi ir rašybos tvarkymu, nors jo paties įnašas ir nėra toks svarus, kaip žodyne bei formų sulietuvinime. Rašyboje Jablonskis, žiūrėdamas į rašomąją kalbą praktiniu požiūriu, stengėsi derinti įvairias rašybas; žiūrėjo, kad ji būtų paprasta, nuosaki, kiek galima lengviau išmokstama. Ypač jam rūpėjo, — to nevienas ir šiandieninis rašybininkas nėra kaip reikiant įsisąmoninęs, — kad visi laikytųsi vienodos rašybos, nors ji ir nebūtų labai tobula.

Pirmiausia rūpindamasis rašomąją kalbą, Jablonskis ne tik iš pradžių, bet ir į savo amžiaus galą nekreipė specialaus dėmesio į bendrinę šnekamąją kalbą, jos norminimą. Kai Jablonskis stėjo į kalbos darbą, pirma gyvai reikėjo sutvarkyti rašomąją kalbą, o šnekamosios vienodinimas buvo tolimesnės ateities pageidavimas.

Tarmės klausimu rašomojoje kalboje Jablonskis, praktiškai į tą kalbą žiūrėdamas, turėjo prisidėti prie jau beįsigalincios tradicijos, t.y. pripažinti, kad rašomosios kalbos pagrindu (fonetikoje ir morfologijoje) turi eiti vakarų aukštaičių tarmė. Teko jam atmesti A. Baranausko ir kitų nepraktiškus nusistatymus, kad rašomojoje kalboje turinčios būti derinamos įvairios tarmės.

Jablonskio pastangos jo darbo pradžioje plačiažūrių lietuvių buvo sutiktos su pasi-

tenkinimu, nes juk atsirado gerai paruoštas kalbininkas, kuris suprato savo uždavinius bei darbą. Tačiau, žinoma, netrūko, kaip ir visada, ir kritikų, net maža tenusimanančių niurzglių, kurie nebuvo patenkinti jo naujadarais, lietuvinimo pastangomis bei naujovėmis. Nors kai kurios retesnės vieno kito jų pastabos bent iš dalies ir buvo teisingos, bet daugelis jų tebuvo nevykę priekaištai. Pats gyvenimas vėliau tai įrodė. Pluoštelį tokių nevykusių pastabų randame, pavyzdžiui, kad ir 1904-05 m. Petrapilyjeėjusiame "Lietuvių Laikraštyje". Štai kažkoks J. Žilinskis ten rašo, jog per daug jau kuriama netikusių ir nereikalingų naujadarų. Esą, buvusi prasimanyta *mokslinyčia*, paskui *mokslainė*, dabar jau pasidaryta *mokykla*, o žodis *iškala* buvęs ir visada būsiąs geras ir noriai žmonių vartojamas... (žr. 1955.I.8. "Literatūra").

Tačiau ilgainiui panašioms kritikams turėjo išryškėti, jog Jablonskio esama rimto kalbininko. Juo toliau, juo Rygiškių Jono autoritetas augo. Apskritai, jo žodis rašomosios kalbos klausimais ėmė darytis lemiamas, net neginčijamas. Jablonskis pagaliau pasidarė kalbos pontifex maximus.

Jablonskiui gerai pasisekė įstatyti mūsų rašomąją kalbą į natūralų raidos kelią ir padaryti milžiniškos įtakos. Mat, jis pradėjo dirbti dabartinės mūsų rašomosios kalbos darymosi, jos pačio didžiojo augimo pradžioje, o pats buvo gerai išlavintas, kalbos mokslą išėjęs kalbininkas; ypač svarbu, kad jis turėjo gyvą ir gerą kalbos jausmą. Be to, jis dirbo atsargiai, diplomatiškai. Kalbos tvarkymo darbą dirbo neatlaidžiai — žodžiu ir raštu. Labai reikšmingi buvo įvairūs jo lietuvių kalbos kursai, kuriuose jis paruošė pirmųjų lietuvių kalbos mokytojų. Didžiausią reikšmę turėjo jo kalbiniai raštai, pvz. "Lietuviškos kalbos gramatika" (1901), "Lietuvjų kalbos sintaksė" (1911), "Lietuvių kalbos gramatika" (1919, II leid. 1922), "Lietuvių kalbos vadovėlis" (1925), "Linksniai ir prielinksniai" (1928) ir kt. Ypač daug įtakos turėjo rašomajai kalbai nusistoti nuolatinės Jablonskio recenzijos ir kalbos taisymai laikraščiuose. Dalis jų buvo išleista atskira knyga, vardu "Rašomosios kalbos dalykai" (1912). Laikraščiuose išmėtytieji Jablonskio straipsniai bei trumpesni raštai buvo surinkti ir, J. Balčikonio suredaguoti, švietimo Ministerijos išleisti 5 tomiais "Jablonskio raštų" vardu (Kaunas 1932-1936).

Didžiausias Rygiškių Jono Jono Jablonskio nuopelnas yra: mūsų rašomosios kalbos parėmimas žmonių kalbos dėsniais, rašomosios kalbos žodyno ir sintaksės, bei posakių sulietuvinimas ir daugelio vykusių naujadarų, terminų sukūrimas.

(Nukelta į 7 psl.)

100 metų nuo didžiojo genijaus mirties

Š. m. vasario mėn. 23 d. sukanca lygiai 100 metų nuo vieno didžiausių — jei iš viso ne paties didžiausio — visų laikų matematikų — Karl'o Friedrich'o Gauss'o mirties. Greta Leonardo Eulerio Gauss'as buvo ne tik vienas iš stambiausių, bet taip pat originališkiausių, vaisingiausių, tiesusių naujus kelius, matematikos genijų.

Jis gimė 1777 m. balandžio mėn. 30 d. Braunšveige, paprasčiausio padienio darbininko pirkioje. Nepaprasti gabumai ėmė reikštis dar jam lankant pradžios mokyklą. Pasakojama, kad vieną gražų rytą mokytojas davęs vaikams uždavinį, kuriam išspręsti — jo manymu — reikėjo poros valandų laiko. Puiku: vaikai turi darbo, mokytojas gali pasilsėti ir net pasnausti. Štai tasai uždavinys: sudėti visus sveikus skaičius, pradedant vienu ir baigiant šimtu: $1+2+3+\dots+100$. Nespėjo mokytojas patogiai įsitaisyti kėdėje, kaip mažasis Gauss'as priėjęs prie katedros padėjo savo lentutę, taręs kiek iššaukiančiai: "Čia guli jis!" (t. y. uždavinys). Mokytojas jau buvo begriebias savo "karbačę" (Karbatsche — anais laikais vokiečių mokyklose gana dažnai naudotas šikšninis botagas), nes jis buvo įsitikinęs, kad mažasis "tinginys" norėjo iškrėsti pokštą. Bet Gauss'as siekė visais šventaisiais, kad jis iš tikro jau išsprendęs uždavinį. "Gerai!" tarė mokytojas, "palauksime kol visi baigs savo darbus. Bet, jei papaiškės, kad tu negerai išsprendei, tai jau paragausi karbačės!" Po ilgo laiko pasirodė, kad tik vienas vienintelis, teisingai išsprendęs uždavinį, buvo Gauss'as: daugiau ar mažiau, bet visi kiti buvo pridarę klaidų — tai ir suprantama — juk reikėjo atlikti 99 sudėties veiksmus. "Kaip gi tu sprendei?" paklausė nustebęs mokytojas. "Labai paprastai: aš suskirsčiau poromis, būtent, $1+100=101$, $2+99=101$, $3+98=101$, ir t. t.; gavau 50 porų po 101 ir turėjau tik sudauginti 50×101 , o tai yra 5050!" Matematikos mokytojas žino, kad kartais būdavo nemaža vargo, kol mūsų silpnieji šeštokai įsisąmonindavo tai, ką genialusis vaikas suvokė akies mirksniu, surasdamas iš esmės būdą aritmetinės progresijos nariams susumuoti. Laimė mokytojas buvo padorus ir nesupyko, pamatęs savo mažojo mokinio pranašumą, bet nuėjęs pas Gauss'o tėvus, patarė leisti vaiką mokytis į miestą, nes: "...pas mane jis jau nieko daugiau negali išmokti!"

Braunšveigo hercogo Ferdinando dosnumas įgalino Gauss'ą studijuoti. Turėdamas fenomenalinę atmintį, stropiai mokydamsis graikų ir lotynų kalbų, jaunas Gauss'as dar, palyginti, ilgą laiką svyravo, ką pasirinkti: filologiją ar matematiką. Lemiamas buvo 1796 m. kovo 30 dienos rytas: Gauss'ui pavyko rasti taisyklingsio septyniolikakampio konstrukciją skriestuvu ir liniuote. Kiek vėliau devyniolikametis

jaunuolis genijaus drąsumu surišo geometrinės konstrukcijos galimumą su taisyklingsių daugiakampių kraštinių skaičių aritmetinėmis savybėmis. Gauss'as įrodė, kad taisyklingsio daugiakampio klasiška (t. y. skriestuvu—liniuote) konstrukcija yra galima tik sekanciais atvejais ("n"—kraštinių skaičius): 1. jei "n" nelyginis pirminis, tai jis turi būti formos $2^{2k}+1$, pvz., $2^{2^2}+1=17$, $2^{2^3}+1=257$, $2^{2^1}+1=5$, $2^{2^0}+1=3$ — tad taisyklingsius septyniolikakampį, 257-kampį, penkiakampį, trikampį galima pabrėžti, naudojantis skriestuvu ir liniuote; 2. jei "n" nepirminis, tai jis turi būti formos $2k.p.q \dots s$, kur "k" gali būti ir 0, o "p", "q",... "s" yra pirminiai nelyginiai skaičiai "n" dalikliai, visi tarp savęs skirtingi ir visi minėtos pirmame atvejyje formos 1). Tokiu būdu, nei devyniakampio, nei 25-kampio skriestuvu ir liniuote pabrėžti negalima, tuo tarpu, kai, pvz., taisyklingsio 60-kampio konstrukcija yra galima, nes $60=2^2 \cdot 3 \cdot 5$.

Tad devyniolikametis studentas išsprendė 2000 metų senumo problemą, kuri nors ir nebuvo taip plačiai žinoma, kaip trys garsieji senovės uždaviniai—skritulio kvadratura, kampo trisekcija ir kūbo sudvejiniimas, —bet nemažiau domino matematikus.

Gauss'as dažnai vadinamas naujųjų amžių Archimedu; jei jis būtų studijavęs literatūrą, tai kažin ar šiandien jį vadintume Homeru?

1799 m. Gauss'as parašo disertaciją, kurioje įrodo fundamentalinę Algebros teoremą apie sveikos racionalinės funkcijos šaknų egzistenciją.

Tiesa, jis čia vengia kompleksinių skaičių ir įrodo, kad sveikoji racionalinė f-ją su realiniais koeficientais visada gali būti atvaizduota tiesinių binomų ir kvadratinų trinomų sandauga.

1801 m. išeina iš spaudos didysis trijų dalių veikalas: *Disquisitiones arithmeticae*. Čia Gauss'as iš esmės sukūrė visą moderniškąją skaičių teoriją ir nustatė ilgam laikui gaires jos išvystymui. Nuostabus yra tas faktas, kad Gauss'as tada dar nebuvo susipažinęs su atatinama literatūra ir kūrė visai savarankiškai. Pirmoje dalyje išdėstoma kvadratinų liekanų teorija ir įrodomas garsus dviejų pirminių skaičių abipusiškumo dėsnis (Vok. Reziprozitätsgesetz. rusų — zakon vzaimnosti), "theorema aureum." Antrąją dalį sudaro kvadratinų formų teorija, trečiąją — apskritimo dalijimo lygties $x^n=1$ tyrimas.

1815 ir 1816 m. m. Gauss'as dar sykį grįžta prie fundamentalinės Algebros teoremos.

1) Arba tų nelyginių daliklių gali visai nebūti, t. y. atveju, kai $n=2k$, pvz., kvadratas, aštuoniakampis, šešiolikakampis ir t. t.

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. —SATURDAY, FEBRUARY 19, 1955

1816 m. įrodymui jis naudoja dvigubus integralus — šio įrodymo originališkumas iššaukia nustebimą autoriaus genijumi.

Gauss'o darbai Analizės srityje būtų turėję, tur būt, tris dalis, bet, deja, nebuvo bagti. F. Klein'as mano, kad pirmąją dalį būtų sudariusi 1812 m. monografija apie hypergeometrinę eilutę; be to, joje būtų buvę duoti pirmieji griežti eilučių konvergavimo kriteriumai; antroji dalis būtų apėmusi diferencialines lygtis, trečioji — eliptines funkcijas. Tenka tik stebėtis Gauss'o visapusiškumu ir pranašumu, su kuriuo jis sprendė problemas, pralenkiančias anuometinį bendrą mokslo lygį.

Pvz., 1811 m. jis randa integralo nuo z reikšmę ²⁾

2ki padauginta iš "pi", kai integralas imamas kompleksinėje plokštumoje kreivė, "k" kartų apsupančia nulinį tašką. Neužmirškime, kad tai įvyko daug anksčiau, negu Cauchy paskelbė savo darbus apie kompleksinius integralus!

Bet ne tik trys didieji "A" (Aritmetika, Algebra, Analizė) sudarė Gauss'o tyrimų sritį. Kaip ir kiti jo bendralaikiai, jis buvo mėginęs įrodyti garsiąją penktąją Euklido aksiomą apie lygiagrečių tieses. Šitie bergždži mėginimai pagimdė, "neeuclidinės geometrijos" idėją; galima spėti, kad Lobačevskio ir Bolay darbai nesudarė Gauss'ui didelio netikėtumo. Žinoma, Gauss'as buvo daugiau analitikas, negu geometras, bet jis buvo vis dėlto vispusiškas, tuo tarpu, kai pvz. garsusis vokiečių geometras J. Steineris nekentė analizės, o prancūzų analitikas Lagrange'as — geometrijos!

Pagaliau fizikoje ir astronomijoje Gauss'as, bendradarbiaudamas su Wilhelm'u Weber'iu, taip pat yra daug nuveikęs. Smulkų Gauss'o darbų ir atradimų aprašymą galima rasti Felix'o Klein'o veikale: "Vorlesungen über die Entwicklung der Mathematik im 19. Jahrhundert." Tuo tarpu trumpame straipsnyje yra neįmanoma apžvelgti visų Gauss'o nuveiktų darbų. 1855 m. nukaltas Gauss'o medalis turėjo įrašą: *Mathematicorum princeps*. F. Klein'as pastebi: jei Gauss'o bendralaikiai būtų numanę, kokį mokslo lobyną sudaro nepublikuoti ir nebaigti Gauss'o darbai, tai gal jie būtų sugalvoję dar išpūdingesnį įrašą.

Visas pirmasis minėto puikaus F. Klein'o veikalo skyrius yra pašvėstas Gauss'ui; čia, 56 puslapiuose, meistriškai atvaizduotas Gauss'as ne tik kaip mokslininkas, bet ir kaip žmogus. F. Klein'as sugretina ir palygina Gauss'o ir Legendre'o darbus ir baigia žodžiais: "Šis palyginimas rodo, kad Matematikos išsivystymas nėra grynai subjektyvus, priklauso vien tik nuo jos adeptų asmeniškų polinkių, kaip kad kai kas teigia; priešingai — tyrimo objektai, atrodo, priklauso nuo epochos charakterio. Šią nuomonę pa-

2) Neturėdami ženklų, išreiškiamo žodžiais. Red.

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

Mūsų visuomenė geriausiai pagerbs Jablonskį, jei pirmiausia laikraščių redaktoriai bei laikraštininkai, rašytojai ir kalbėtojai bei viešojo žodžio atstovai rūpinsis savo gimtosios kalbos lietuviškumu ir kultūra, o taip pat uoliai rems mūsų kalba besirūpinančias organizacijas ir institucijas. O mūsų rašomosios kalbos kultūrai kelti šiandien yra geresnių sąlygų negu buvo Jablonskio darbo pradžioje: yra kalbininkų bei paruoštų kalbos mokytojų, kalbos vadovėlių bei bendrinės kalbos patariamųjų knygų ir t. t.

tvirtina savotiškas Gauss'o mokslinio lobyno likimas: Gauss'o nepaskelbti atradimai buvo vėliau iškelti kitų mokslininkų. Reikia tikėtis, kad kai kurios, dar net iki šiol nevisai mums aiškios Gauss'o idėjos ir aliuizijos, laikui atėjus bus iškeltos ir, tobulėjant mūsų mokslui, pasidarys suprantamos: galingasis Genijus buvo pralenkęs ne tik savo bendralaikius, bet ir kelias sekancias kartas. Aš galėčiau jį palyginti su Zugspitze Bavaru kalnų bendrame vaizde."

Ir iš tikro, jei greitomis peržvelgsime moderniškiosios matematikos raidą ir geresniam orientavimuisi sužymėsime vardus, tai pamatysime, kad Galois (grupių teorija), Cauchy (funkcijų teorija), Lobačevskis ir Bolay (geometrija), Georg'as Kantor'as (aibų teorija), Minkovskis (skaičių geometrija) ir pagaliau, Hilbert'as (skaičių teorija, geometrija) — visi jie vystė ir tobulino tai, ko užuomazgą jau turėjo didysis Gauss'as. Deja, net, palyginti, ilgas jo gyvenimas buvo vis dėlto pertrumpas, kad tas galingasis Genijus būtų galėjęs ir suspėjęs įveikti visas jo paties iškeltas problemas ir išvystyti galias ir vaisingas idėjas.

Al. Juzus.

Butkų Juzės raštai

Neseniai pasirodė "Butkų Juzės raštai" palieka populiarus leidinio išpūdį. Leidinį redagavo ir Butkų Juzės biografiją parašė G. Paulauskaitė. 154 psl. knygelėje telpa šie kūriniai: dramatinė eiliuota pasaka "Audronė", žemaičių tarme rašyti prozos vaizdeliai — "Knygnešys Butrius", "Ont mona Barbeles kapa", "Kaip žmaitis iš Kulių į Klaipėdą važavo", — tos pat tarmės pagarsėjęs eilėraštis "Žemaitiu stiprybe" bei iš "Žemės liepsnos" rinkinio ir iš periodinės spaudos paimti eilėraščiai.

Įžanginiame žody leidėjas Pr. Šulas rašo, kad Butkų Juzės raštai leidžiami jo 60-ties metų gimtadienio proga. Leidinys papuoštas keliomis su kaktuvininko nuotraukomis, jų tarpe ir jo atvaizdu iš 1927 m. koncentracinės Varnių stovyklos. Leidinio tiražas — 500 egz. Kaina \$1.50. Gaunamas "Naujienose".

STUDENTŲ DIENOS

RĒDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA:
L. Sabaliūnas, L. Širmulytė ir J. Šmulskštys

Redakcijos adresas: J. ŠMULKŠTYS,
806 W. Green St., Urbana, Ill.

Akademinių solidarumo deklaracija

Kolegės ir Kolegos,

Kartu su visuomene dešimtą kartą tremtyje minėdami Lietuvos Nepriklausomybės sukaktį, randame reikalingą kreiptis į lietuviškąją studentiją, kviesdami ją ypač šiais metais atnaujinti bendrąjį pasišventimą pavergtos Lietuvos laisvės reikalams. Atstovaudami įvairių pasaulėžiūrinių, visuomeninių bei politinių pažiūrų akademinį jaunimą, šiuo deklaruojame vieningą lietuviškosios studentijos valią dedikuoti įgytą akademinį švietimą bei sugebėjimus Lietuvos laisvės atstatymui ir jos nepriklausomybės atkūrimui.

Vienydamiesi su krašte kovojančia rezistencija, reiškiamo savą nusistatymą išugdyti studentijos tarpe gyvą ryšį su kovojančiu kraštu ir kviečiame visą studentiją savo darbą, asmeninius ir visuomeninius santykius bazuoti meilė lietuviui, siekiant harmonijos mūsų darbuose, pagarbą žmogaus asmeniui ir jo nusistatymams, kad mūsų tarpe išaugtų vienybė, pagrįsta individualiu pasaulėžiūrinių ir politinių bei visuomeninių pažiūrų vertinimu bei respektavimu. Tokia vienybė bus stipri kaip ir krašte kovojančių mūsų brolių.

Kviečiame lietuviškąją studentiją į šitokią vienybės ugdyimą, tarpusavio individualius ir visuomeninius santykius re-

guliuojant pagal krikščioniškuosius moralės principus. Tikime, jog mūsų susiklausymas bus išreikštas aukštų tos moralės standartų laikymusi mūsų suvažiavimuose, rinkiminėje akcijoje, mūsų organizacijų ir bendram lietuvių Studentų Sąjungos JAV gyvenime.

Tikėdami į demokratinę neuniforminę vienybę, kviečiame koleges ir kolegas šiaja vienybe išreikšti nuolatinę daugumos pagarbą mažumai mūsų visuomeninių organų veikloje.

Demokratiniai suprasta vienybė yra didelė vertybė, kurią brangindami mes, žemiau pasirašę, randame prasmingą priminti studentijai mūsų Tėvynės laisvės šventės progą, kad suintensyvintų visų mūsų pastangų dėka lengviau ir efektingiau atsiektume visuomeninio solidarumo, kuris bus taip reikalingas nepriklausomos Tėvynės kūrybiniam darbui.

Parašai:

V. Černius, V. Banelis, A. Barzdukas, P. Butkys, J. Dėdinas, A. V. Dundzila, L. Griškelytė, B. Juodelis, V. Kamantas, V. Kavolis, J. Kazlauskas, A. Kėrelis, A. Keželis, R. Kontrimas, V. Kleiza, B. Mačiuka, R. Mieželis, L. Sabaliūnas, J. Šmulskštys, A. Sužiedelis, D. Tallat-Kelpšaitė, V. Valatkaitis, V. Zvirzdys.

1955 m. vasario 16 d.

BRONIUS JUODELIS

Kryžkelėje

*Kol jaunas, o broli,
Sėk pasėlio grūdą
Ir dirvos neapleiski!
Kudirka*

Šiais žodžiais buvo kreiptasi į Lietuvos jaunuomenę anais laikais, kai caro valdžia troškino lietuvių mūs gimtoje žemėje. Kai buvo siekiama išmesti iš lietuvių širdies norą būti lietuviu ir dirbti tik Lietuvai. Maironio lyra stiprino lietuvių nepriklausomybės kovų metu ir Laisvės Varpas kartu su savanorių šūviais 1918 m. vasario 16 d. paskelbė pasauliui, kad Lietuva yra nepriklausoma valstybė. Tai buvo prieš 37 metus, ano, tautų prisikėlimo metu Baltijos pakrautėje ir naujos vergijos pradžioje Europos rytuose.

Bėgo mūsų nepriklausomo gyvenimo metai. Lietuva gydė svetimųjų padarytas žaizdas. Lietuviška daina mus migdė lopšyje, lietuviška knyga pasitiko mus mokyklos suole. Mūsų auklėtojai ir mokytojai uždegė mumyse naują ugnelę — gimtojo krašto, savos tautos ir tikėjimo meilę. Atrodė, kad

mums, jaunajai Nepriklausomos Lietuvos kartai, bus lemta tik kurti ir džiaugtis nuosava laisve.

Deja, buvo lemta kitaip, ir šiandien mes minime mūsų trisdešimt septintą Nepriklausomybės šventę toli nuo Lietuvos, svetimose žemėse jau net vienuoliktą kartą. Kokią gi reikšmę turi šios šventės minėjimas mums, esantiems čia, toli nuo Tėvynės? Ar yra prasmė švęsti, kai Tėvynėje ši šventė ir jos reikšmė yra pavergtųjų sutrypta ir paniekinta? Kokią vertę ši šventė turi mums, lietuviams studentams, besimokantiems laisvame, demokratiškame krašte?

Atsakymų gali būti daug. Vieni jų bus pilni patriotizmo dvasios, kuria mes alsavome Tėvynėje ir svetur lietuviškos mokyklos suole. Kiti remsis į tradicijas ir sentimentus. Treti iškels šventės reikšmę pasaulinės politikos plotmėje. Dar kiti aiškins, kad tai yra egzaminų diena kiekvienam lietuviui patikrinti save kiek toli įvairių kataklizmų bangos yra nunešę nuo savojo kran-

to, ir ar verta laužyti irklus plaukiant prieš vėją per svetimus vandenius savojo uosto link, kai pavėjui stovinčių uostų švyturiai daug lengviau pasiekiami? Bandykime analizę pradėti nuo savęs.

Akademiniam jaunimui priklauso ir tautos ir žmonijos ateitis. Aukštoji mokykla išleidžia žmogų šviesti, kurti ir vadovauti. Asmuo, kuris savo aukštojo mokslo žinias palaidoja kasdieninių darbų ir apatijos iššauktų rūpesčių baloje pakenkia ne tik sau, bet visai socialinei bendruomenei, nes neatidavė tai, ką privalėjo atiduoti.

Šiuo metu gyvename krašte ir studijuojame mokykloje, kur civilizacijos progresas žengia labai dideliu tempu. Tempas ir konkurencija nekarta pralenkia vidutinio studento pajėgas. Gyvenimo ir mokslo dinamika, norint eiti kartu su aplinka, atima galimybę laiką išdalinti proporcingai ir, studijuojant bei siekiant profesinės aukštumos, skirti nemažą energijos dalį lietuviškojo darbo barui. Studijuojant vargingose sąlygose, kurias dauguma mūsų lietuvių studentų čia teturi, sunku būti geru studentu ir aktyviu darbuotoju lietuvių bendruomenės visuomeninėje veikloje. Ilgesnį laiką atitrūkus nuo tos veiklos ir pasinėrus į profesinį pasiruošimą, pajėgumas ir noras dirbti visuomeninį bei tautinį darbą atbunka, sumenkėja, taip kaip smuikininko pirštai kirvi bevaldant. Vėliau ir dirbant be noro, visuomeninis darbas pasidaro nesėkmingas, tiesiog sunki našta, kurią kiekvienas stengiasi greit nusiimti nuo pečių.

Daugelis iš mūsų tebeturi gilų tautinės pareigos jausmą ir bando greta savo studijų dirbti vienokiame ar kitokiame lietuviškojo darbo bare. Tačiau kokie gaunasi rezultatai? Dažnai nukenčia studijos ir palieka neišnaudoti talentai profesinėje srityje. Neišlaikius reikiamo vidurkio, keičiamos studijos, netgi tenka apšviesti universitetą ir pasidaryti mokesniu sau ir visuomenei. Kaip pasielgti? Ir taip mes sustojame kryžkelėje su daugybe kelių prieš akis. Kelių daug. Dauguma jų eina viena linkme, tačiau visi išsiskiria kryžkelėje. Kuriu keliu toliau? Būti savo profesijos žinovu ir dirbti žmonijai einant koja į koją su progresuojančiu gyvenimu? Mesti jėgas lietuviškam darbui, nors, nepajėgiant susipėti su gyvenamuoju momentu, pirmąją prasmę paliktu užpakalyje? Kiekvieną laisvą valandėlę paskirti ne ma-

lionumams, bet organizuotam Lietuvos reikalų gynimo darbui ir lietuviybės išlaikymui bet kurioje plotmėje? Gyventi Vytauto Didžiojo laikų Lietuvos galybės prisiminimais ir laukti iš kur nors gražios ateities? Dalyvauti visur, nors negiliai, bet plačiai? Kuriu keliu? Ką atsakyti klausiantiems kuris kelias tinkamiausias? Aš juk studentas, jaunas ir veržlus žmogus. Lietuvių tautos ir žmonijos ateitis. Dar ne viskas. Šiandien aš esu lietuvių tautos ambasadorius amerikiečių inteligentijos tarpe. Aš esu būsimasis atomo energijos valdytojas. Kuriu keliu pasukti?

Šimtai kolegų-ų šiandien yra kieto ir negailestingo emigracinio gyvenimo verčiami atsakyti į tą klausimą patys sau. Retas iš mūsų drįsta tą klausimą statyti mūsų vyresniesiems, kurių dalis per daug užimti "pozityvia" veikla dėl Lietuvos laisvės. Pagaliau, ar bus problema išrišta patariant gyventi anų dienų prisiminimais ir darbo būdais, naudotais prieš dvidešimt metų, kai gyvenimas visu tempu lekia pirmyn čia ir pavergtoje Lietuvoje?

Sena patarlė sako: "Žodžiai pamoko, o pavyzdžiai patraukia!" Mus šiandieną žavį pavyzdžiai kalba jau kapų tyla iš anapus Atlanto. Likę gyvieji veteranai nevienas jau kelių metų eilėje stovi dar didesnėje kryžkelėje. Tik gyvenimas nestovi vietoje. Himno žodžiais tariant, iš praeities turime semtis stiprybės, tačiau laikrodį sukti atgal ir gyventi praeitimi negalime, jei norime eiti kartu su pirmyn einančia žmonija. Kas iš mūsų sustoja, — tas žengia atgal. Mes turime kopti vis aukščiau ir aukščiau, kaip Biliūno "Laimės Žiburio" ieškotojai, lipdami į kalną ir nesizvalgydami į šalis, kad nepavirtus akmenimis.

Gal kas pavadinęs tai aštriu racionalizmu, tačiau studentija negali palikti stovėti ir dairytis. Igytos žinios ir plačios pažiūros demokratinėje mokykloje, jaunatviškas veržlumas privalo būti ne beprasmiškai eikvojamas, bet racionaliai panaudojamas kūrybine kryptimi. Ta kryptimi, kuri šiandien yra tinkamiausia vasario 16 šventės idėjai įgyvendinti.

Vasario 16 šventės minėjimo prasmė mums šiandien yra svarbesnė už kitas praėjusių metų šventes. Ši mūsų šventė šiandien yra tokia pat benamė, kaip ir mes visi. Šiandien ji yra tik bežadė dvasia, tačiau ji mums geriausiai gali padėti išeiti iš kryžkelės. Minėdami šią šventę, stenkimės visa lietuviška širdimi pajusti jos svarbą. Aštria akademiko galvosena stenkimės suvokti jos prasmę ir įpareigojimus mums. Pasirinkime tinkamą kelią ir ženkime, nes ateitis jau laukia. Tikėkime, kad mūsų pasirinktas kelias bus tikslus, jei mes jo horizonte pasistatysime Lietuvos Nepriklausomybės šventės idėją.

Stasiaus Būdavo "Uždraustasis stebuklas"

(Angliškosios laidos proga)

Sakoma, kad visos didžiosios meilės pasižymi paprastumu. Iš tikrųjų, kiekvienas jausmas gali pasiekti savo intensyvumo tik tada, jeigu jo nenustelbia pašaliniai veiksniai, jeigu jo neišblaško komplikuoti, smulkmenomis knibždanti, kasdienybė. Neatsitiktinai didieji šventieji ieškodavo vienvietės dykumos.

Stasiaus Būdavo "Uždraustojos stebuklo" (The Forbidden Miracle, išleido Comet Press Books, kaina \$3.00) romano dykumą pavaduoja į idilišką Austrijos Linzo miestą atėjęs karas. Lėktuvų antskridžiai, sprogstančios bombos ir nacių partijos pareigūnų siuntėjimas yra tiek svetimi Lietuvos pabėgėliui mokytojui Petriui Mankui ir Linzo įstaigos tarnautojai Ernai Morgenstrahl, kad juodu jaučiasi lyg dykumoje ir žmoniškumo jausmų vedini suartėja iki tokio bendravimo, kurį galima būtų pavadinti erotinės meilės užuomazga.

Karo žiaurumų fone juodviečių jausmų tyrumas, naimumas bei paprastumas įgauna kristalinį pobūdį ir teikia estetinį pasigėrėjimą. Šiaip jau paprastas ir net nuobodokas dviejų jaunų žmonių romanisas alsuoja keleriopai didesniu intensyvumu kaip tik todėl, kad jis vyksta žiaurioje, ir mirtį nešančioje aplinkoje. Petro Mankaus išgyvenimų kulminaciją ir romano kompozicinį išbaigtinumą sudarytų Ernos Morgenstrahl mirtis bombų suaižytame mieste. Bet Stasiaus Būdavas tą mergaitę atgaivina ir rašo toliau.

Buitinis balastas

Autoriaus pastangos romaną būtina apvainikuoti laiminga pabaiga (happy end), profesoriui Bakučiui suteikti "tik" lietuvių pabėgėliais besirūpinančio patriarcho aureolę, o rusą Sokolovą bei jo seserį paversti niekšais, kaip, pagaliau, ir eilė buitinių scenų, kurios, gal būt, išryškina to meto tikrovę, bet kurios nebūtinos knygos kompozicijai, mūsų nuomone, sudaro tik balastą. Pačio karo su jo rasiniais ir "totaliniais" įstatymais, su jo žiaurībėmis užtektų pavaizduoti fonui, kuriame tarpsta žmoniškumu ir tyrumu besimaitinanti Petro ir Ernos meilė. Įvedant kitas detales, aiškinant politines problemas ir idealizuojant lietuvių pabėgėlių grupę, vietomis romansas įgauna informacinės brošiūros pobūdį ir estetiniu bei kompoziciniu atžvilgiais neabejotinai nukenčia.

Mums atrodo, kad Stasiaus Būdavo knygos medžiaga bei pati "idėja" gali sudaryti pagrindą naujoms XX amžiaus "Verterio kančioms" atsirasti, jeigu, kaip minėta, visa tai būtų patraukta kitaip, neakcentuojant buitinių ir moralinių momentų. Toks "Uždraustasis stebuklas", koks jis yra

dabar, bus, visų pirma, artimiausias tik lietuvių skaitytojui.

Tiesa, amerikietį skaitytoją gali sudominti kontinento gyventojų savijauta paskutiniojo karo metu, žmonių santykiavimo būdas, mažųjų tautų bei pabėgėlių problemos, — visa tai, kas jam nepažįstama ir nežinoma, bet didžioji jaunųjų ismylejėlių "tragedija tik dėl pačios tragedijos", kuri galėtų ir turėtų sudaryti šio romano esmę, vargū, ar yra pasiekusi nepakartojamumo lygį. Kaip tik dėl to mes ne linkę laukti labai didelio knygai palankumo iš amerikoniškos kritikos.

Nežiūrint to, reikia džiaugtis, kad lietuvis autorius išėina su savo originaliu kūriniu į angliškąją publiką. Sunku būtų šiuo atveju atspėti Amerikos skaitytojo reikalavimus kalbos ir stiliaus atžvilgiu. Kažin, ar jo nešokuos šalia esančių korektūros klaidų ir kitos stilistinės ypatybės, kurios vietomis nenustelbia išpūdio, kad tai vertimas, nors šalia autoriaus pavardės vertėjo pavardės nesimato. A. S.

L. Žitkevičiaus lyrinės ironijos

*Aš sapnavau Ameriką
Ir man buvo baisu.
Nes rodės, kad Amerikoje
Ir aš dabar esu.*

*Bet realybė stojos
Visai kitoj spalvoj:
Amerikoje kojos,
Širdis gi Lietuvoj.*

Iš šitos realybės išplaukia ir visa lyrinė Leonardo Žitkevičiaus ironija, kuri tiksliais ir paprastais sakiniiais rimuojasi kukliame "Daiktų ir nuorūkų" rinkinely. Esmėje nieko naujo, nes jau yra buvę ir anksčiau autorių, kurie likimo blaškoma žmogų palygino su nuorūka bei filosofų, kurie pastebėjo, kad modernusis žmogus yra mechanikos (daiktų) vergas.

Bet malonu paimti į rankas Leonardo Žitkevičiaus eilėraščių rinkinėlį ir skaitant tuos išbaigtus, nušlifuosius posmelius, kuriuose tik tiek žodžių, kiek reikia bei tiek palyginių, kiek neišvengiama ir žinoti kad ir mes turime poetų, kurie apdovanoti saiko talentu. Kaip būtų gera, jeigu iš L. Žitkevičiaus pasiskolintų taupumo ir kiti mūsų lyrinės ironijos žanrą mėgstą poetai.

"Daiktų ir nuorūkų" rinkinėlį išleido Gabija. Išleidimo data, kaina ir tiražas nepažymėti. Leidinys gaunamas ir "Naujienose".

— Vokietijoje 683 lietuvių džiovininkai laukia mūsų pagalbos. Aukokime jiems šio vėjaus metu!

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, FEBRUARY 19, 1955

(Atkelta iš 5-to psl.)

BUTKŲ JUZĖS RAŠTAI

*Paskou su šiaudas apreša,
Su virvgaliu apvynioje,
Šmakšt — į bata įkiša
Važioudams er viel dainiou".*
O kitą kartą buvo taip:
*Syki vo kap atsiteka:
Žmonis kokei ten naduori
Žemaiti girio suteka,
Jeme vargša er pakuore.
Pakarts spardies tris deinas
Er tris naktis nabagelis
Ont gala-veins žmogus rades
Nuleda anon nu virveles.
Nulest atsidūksieje.
Er nie žuode nesaka.
Ronkoms kakla čiupinie-*

[je,

*Atsipūtes šep prašneka:
"Nebese, pakart norieje.
Iškybuojau čia tris deinas.
Nepaprates — apkyrieje,
Jiest nores, ilgu, veins.*

*Vo tos musieles, gyvates,
Iš kur anou teik atsiran-*
[da —
Kap gyvs esu nabuvau
[mates.

*Lyg yloms kojes bada.
Je dar tris deinas iš eilies
But kentiete prisieje,
Sunku būt daturiete,
Pastepte būt reikieje".*

"Butkų Juzės raštai"; redagavo G. Paulauskaitė, išleido P. Šulas. Tiražas — 500 egz. Kaina — \$1.50.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS
DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.

TELEVIZIJOS 1955 METŲ MODELIO

RCA-Victor, Admiral, Philco, Dumont, Zenith, Gen. Electric, Crosley pirkite pigiausiomis kainomis iš Budriko, su pilna garantija ir lengvais išmokėjimais. Didelė nuolaida už jūsų seną televiziją.

RCA patento su Budriko ženklu TV, garantuota 5 metams.
Dėl televizijos sutaisymo paskambinkite CALUMET 5-7237.
UŽ \$3.00 ATEINA Į NAMUS.

JOS. F. BUDRIK, INC.

3241 South Halsted Street

Atidara nedėliomis nuo 11 iki 5 val. Pirmadieniais ir ketvirtadieniais iki 9:30 vakare. Kitom dienom nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Radio Valanda leidžiama Budriko kas ketvirtadienio vakarą nuo 6 iki 7 val. iš Radio Stoties WHFC, 1450 kilocycles.

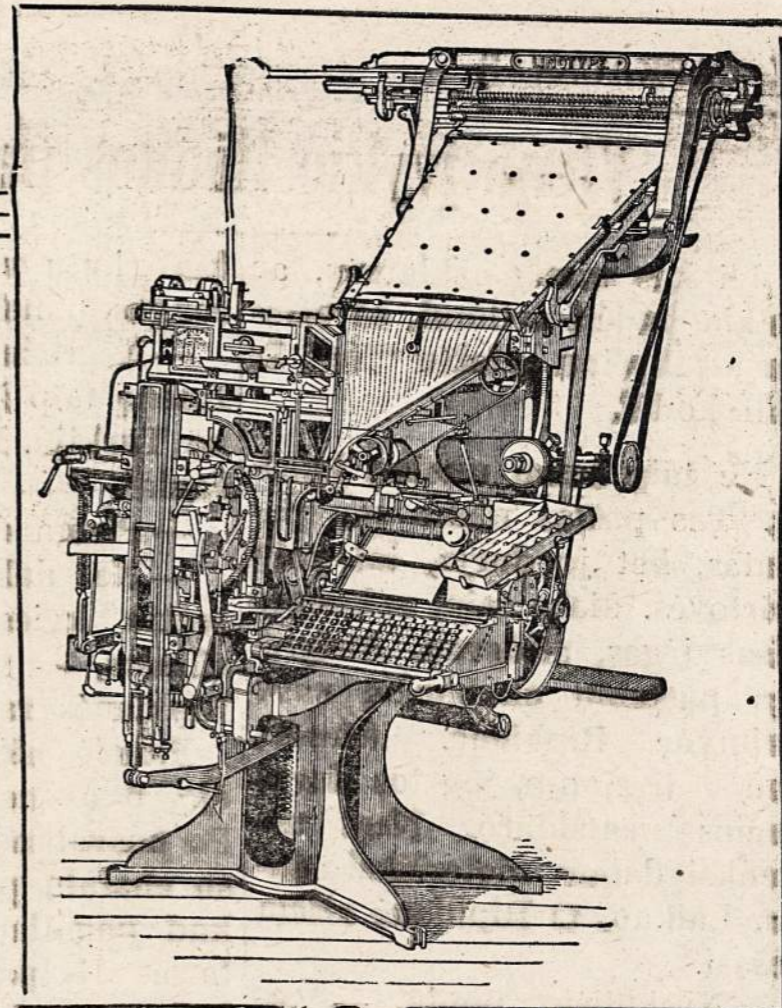
SHULMISTRAS & CO. INSURANCE

REAL ESTATE

4004 S. ARCHER AVE.
CHICAGO, ILL.

3-6300

NAUJIENOS ATLIEKA SPAUDOS DARBUS

NAUJIENOS spausdina laiškus, vokus (konvertus), atvirukus (post cards), pranešimus, priminimus, įvairios rūšies tiketus, tiketų knygutes, žinias apie pobūvius, vestuves, krikštynas, sukaktis, minėjimus, biznio atidarymus, išpardavimus, mokesčių knygutes, draugijų įstatus, konstitucijas, brošiūrėles ir knygas.

NAUJIENOSE galima pasirinkti įvairios rūšies ir įvairių spalvų popierių.

NAUJIENOS turi įvairių rūšių angliškas ir lietuviškas raides su nosinėmis, uodegutėmis, taškais, brūkšneliais, rageliais ir kirčiais.

NAUJIENOSE įvairūs darbai atliekami lietuvių arba anglų kalbomis.

NAUJIENOSE spaudos darbai atliekami greitai, švariai, tvarkingai ir pigiai.

Čikagiečiai spaudos darbus gali atnešti į NAUJIENAS, o tolimesnių lietuvių kolonijų gyventojai spaudos darbus gali atsiųsti paštu. Gavę spausdinti norimą darbą laišku, jį tuojau išspausdinsime ir pasiūsime. Visa eilė lietuvių šitaip NAUJIENOSE jau dabar atlieka spaudos darbus.

Įvairiais spaudos darbais kreipkitės į NAUJIENAS, jos mielu noru tą darbą Jums atliks.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street, Chicago 8; Illinois. Telef.: HAYmarket 1-6100

